

Meer samen, beter toegankelijk

***De maatschappelijke kracht
van de sport verkend***

34

Meer samen, beter toegankelijk

***De maatschappelijke kracht
van de sport verkend***

***Prof. dr. John Vincke
Prof. dr. Marc Cloes***

MEER SAMEN, BETER TOEGANKELIJK

Een verkenning van de maatschappelijke kracht van de sport

Deze uitgave is ook beschikbaar in het Frans onder de titel: *'Développer les liens, améliorer l'accès'*

Een uitgave van de Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21 te 1000 Brussel

Auteurs:

Prof. dr. John Vincke (Universiteit Gent)

Prof. dr. Marc Cloes (Universiteit Luik)

Coördinatie Koning Boudewijnstichting:

Françoise Pissart, directeur

Guido Knops, directeur

Paul Maréchal, projectverantwoordelijke (tot oktober 2002)

Guy Redig, projectverantwoordelijke

Dany Doublet en Nadine Vanoverberghe, assistentes

Grafische vormgeving: Kaligram

Druk: Poot Printers

Deze uitgave kan gratis worden gedownload van onze webstek www.kbs-frb.be

of gratis besteld worden: on line via ww.kbs-frb.be, per e-mail via publi@kbs-frb.be of telefonisch

bij het contactcentrum – Koning Boudewijnstichting, tel +32-70-233 728, fax +32-70-233 727

Wettelijk Depot: D/2004/2893/01

ISBN: 90-5130-453-6

NUGI: 488

Februari 2004

Met de steun van de Nationale Loterij

Stuurgroep “Samenleving en Sport”

Kristien Arnouts, inspecteur-generaal, Secundair Onderwijs, Departement Onderwijs

Paul De Knop, professor Lichamelijke Opvoeding, Vrije Universiteit Brussel

Gérard Der ze, professor, Faculteit Communicatie, Université Catholique de Louvain

Jean-Michel Dewaele, professor, GEPSS, Institut de Sociologie van de Université Libre de Bruxelles

Philippe Housiaux, voorzitter, Ligue Belge Francophone d’Athl tisme

Bart Vanreusel, professor Lichamelijke Opvoeding, Katholieke Universiteit Leuven /FLOK

Voorwoord	7
1 Algemene inleiding	13
2 Uitgangspunten	17
Een toekomstverkennde aanpak	18
Terminologie	18
De sport	18
De samenleving	19
Toekomstverkenning "Samenleving & Sport". De doelstellingen.....	19
3 Beschrijving van de werkmethode	23
1 - Stand van zaken	24
2 - Selectie van prioriteiten	25
3 - Identificatie van de concrete voorwaarden voor een succesvolle aanpak	26
4 - Fase van consultatie en publieke aanpak	27
5 - Verspreiding en exploitatie	27

4	Analyse van de gekozen thema's	29
	Thema 1	
	Het belang van de sport voor maatschappelijke integratie	31
	<i>Inleiding</i>	31
	<i>Waarom is het verhogen van sociale integratie</i>	
	<i>via sport een wenselijk thema?</i>	32
	<i>Sociale integratie... een meerdimensionaal concept</i>	35
	<i>Bewegen, sporten en sociale integratie...</i>	
	<i>niet vanzelfsprekend maar wel problematisch</i>	35
	<i>Een aanzet tot zicht op voldoende condities</i>	36
	<i>Enkele ontwikkelingsvoorwaarden</i>	
	<i>voorgesteld door de werkgroep</i>	40
	<i>Enkele centrale vragen</i>	45
	Thema 2	
	Verbetering van de toegang tot sportactiviteiten	46
	<i>Definitie van de concepten</i>	46
	<i>Hoe pertinent is de keuze van de toegang</i>	
	<i>tot fysieke en sportactiviteiten?</i>	47
	<i>Problematiek</i>	48
	<i>Ingrepen om de toegang tot fysieke</i>	
	<i>en sportactiviteiten te verbeteren</i>	49
	<i>Enkele ontwikkelingsvoorwaarden</i>	
	<i>die de werkgroep identificeert</i>	52
	<i>Uitgangspunten</i>	52
	<i>Geïdentificeerde mogelijke ingrepen</i>	53
	<i>Knelpunten – Te bespreken thema's</i>	63
5	Conclusies	65
	<i>Referenties</i>	72

Voorwoord

MET KOPPIGHEID KAN JE SCOREN

De Stichting en de sport: een getrainde relatie

De relaties tussen de samenleving en de sport zijn complex en veelvuldig. Sport is nadrukkelijk, overvloedig maar ook zeer divers aanwezig in quasi alle gelegingen van de maatschappij. In het dagelijkse – wekelijkse leven van honderden duizenden mensen, ongeacht hun leeftijd, geslacht en professionele bezigheden. In de media, de politiek, de gezondheidszorg, het onderwijs en de vrijetijdssector... sommigen spreken van de *versporting* van de wereld.

Deze relaties zijn boeiend, beweeglijk en niet zomaar objectief of waarde vrij te benaderen. Sport doet bewegen ... ook emotioneel, ethisch en maatschappelijk. Vandaar de bijna natuurlijke aandacht die de Koning Boudewijnstichting de voorbije decennia heel expliciet aan dit veelkoppige fenomeen besteedde. Dit uitte zich via projectoproepen en een reeks publicaties, rapporten en seminars.

De laatste twee jaren heeft de Stichting de focus gericht op een beperkte verkenning van de twee onderwerpen die in deze publicatie centraal staan: “sport en sociale samenhang” en de uitdaging om de “sport meer toegankelijk te maken”.

Bij deze publicatie

Deze publicatie, geschreven door de professoren John Vincke (Universiteit Gent – departement sociologie) en Marc Cloes (Université de Liège – departement lichamelijke opvoeding), geeft op een bevattelijke en praktijkgebonden wijze verslag over deze toekomstverkenning.

Voorafgaand passen enkele algemene reflecties, gebaseerd op het proces van literatuuronderzoek, interviews en groepsgesprekken die de basis van deze verslaggeving vormden. Hierbij rezen vooral vragen naar relevantie én relativiteit van deze benadering en de twee thema's die centraal werden gesteld (*sport en sociale samenhang en de toegankelijkheid van de sport*).

De Stichting en de auteurs van deze publicatie zijn zich bewust dat de thema's nieuw noch grensverleggend zijn. Hoeft een publicatie dan nog wel? Wordt er niet herhaald wat zo velen al zo vaak vertelden? Kortom: waarom publiceert de Koning Boudewijnstichting op dit moment terug een rapport over thema's die zij al eerder, in verschillende vormen en op diverse momenten onder de aandacht bracht? Het antwoord zit in de titel van de inleiding: met koppigheid kan je scoren!

Kan de sport de samenleving redden?

Het stellen van deze vraag vooronderstelt de noodzaak aan een dringende reddingsoperatie van een samenleving op drift. Het blijkt inderdaad niet moeilijk om een waslijst te maken met afschrikwekkende vaststellingen en beangstigende toekomstscenario's. De uitdagingen lijken enorm en hun gewicht werkt vaak verlamdend; ze fnuiken dynamiek en plegen roofbouw op het probleemoplossend vermogen van iedereen die zich nog betrokken en geëngageerd wil opstellen. Is het daarom eerlijk om de sport in dit pessimistische en fatalistische discours te betrekken? De neiging bestaat immers om de sport dan plotseling te beladen met quasi onvervulbare verwachtingen. Sport wordt de *deus ex machina*, de redder van het vaderland. De warmte van deze plotselinge aandacht verleidt de sport; in de spotlights op het erepodium staan valt haar niet veel te beurt. Want ook de sport is niet onbezoedeld uit de maatschappelijke dissectie gekomen. Zoals de vele andere maatschappelijke sectoren kreeg ook zij de volle lading schandalen en onfrisse kritieken. En dan doet zo'n positieve belangstelling goed.

Toch schuilt hier een groot gevaar, want de sport is niet zomaar een instrument om samenlevingsproblemen te counteren. De primaire opdracht van de sport is en blijft immers de aandacht (recreatief, competitief ...) voor het menselijke bewegen, het gestructureerd spelen, het verkennen en verleggen van fysieke en mentale grenzen via het trainen, oefenen en optimaliseren van lichaam en geest.

Sporten is vooral een doel op zich en kan, mag niet herleid worden tot louter een middel tot ... Vandaar ook een stevig pleidooi om het doemdenken over fysieke conditie enz. met grote omzichtigheid aan te pakken. Je vangt geen vliegen met azijn ... de sport zal nooit een vanzelfsprekende en vooral plezierige verankering vinden indien het lokmiddel een zure, deels foute en vooral deprimerende argumentatie blijft.

Maar natuurlijk heeft de sport in zijn grote diversiteit een hele lading secundaire effecten, zowel positief als negatief. Het is op deze effecten dat dit rapport inzoomt, meer bepaald op de enorme potentie van de sport m.b.t de sociale samenhang. Dit is meteen ook een eerste antwoord op de vraag naar relevantie en relativiteit: de sport en sportieve recreatie dragen heel wat kracht en positieve maatschappelijke mogelijkheden, maar ze mogen nooit primair op deze kenmerken aangesproken worden. Sport blijft een waarde, een doel en een gewenst effect op zich, ook los van alle andere positieve en negatieve neveneffecten. Dit rapport wil zich heel duidelijk in deze visie positioneren. In het verlengde van dit rapport ontwikkelt zich een specifieke webstek voor het Frans-talige landsgedeelte (Réseau Sport de Quartier) en een expliciet luik op de portaalsite **www.socialesamenhang.be** in Vlaanderen.

Kan de samenleving de sport redden?

Ook in deze vraag schuilt een wat perfide hypothese: moet de sport gered worden? Is het zo slecht gesteld met sport? Moet de samenleving zich meer bekommeren om de sport? Ook hier wil dit rapport de aandacht trekken op een ambiguïteit. Natuurlijk verdient de sport, zeker in zijn vriendelijke en vooral sociaal-culturele componenten (recreatie, vrijwilligersclubs, jeugdwerking ...) meer aandacht, steun en (h)erkenning. Maar anderzijds dreigt er ook betutteling, regulitis en overgrote bemoeizucht. De sport heeft, zoals andere sectoren, recht op een eigenheid die zich onderscheidt van andere sectoren. Sport moet geen jeugdwerk, of kunst of sociaal-cultureel vormingswerk worden. De samenleving moet dat recht op eigenheid respecteren en zelfs faciliteren. Maar de sport moet zich misschien meer bewust zijn van de bredere maatschappelijke context. Uit de gesprekken, interviews en studies die aan dit rapport vooraf gingen viel op hoe sterk de sportsector naar binnen gericht is en blijft. Heel veel dynamiek

---

en kracht ontstaan en ontwikkelen zich in de binnenbuik van de sector, maar ontsnappen of ontplooiën zich zelden naar de buitenkant. Misschien ligt daar wel een belangrijke opdracht van de samenleving: de ontsluiting van de kracht, de creativiteit en de energie die zich nog teveel in de beslotenheid afspelen. Ook hier vindt dit rapport z'n relevantie, maar meteen ook zijn relativiteit.

Is dit rapport vernieuwend, worden er bakens verzet?

Neen. Een kort en krachtig antwoord. De linken tussen sport en sociale samenhang en de noodzaak om aan meer toegankelijkheid te werken zijn reeds gekende en uitgeteste concepten. Het ijveren om meer spel en sportieve recreatie in de onmiddellijke woon- en leefomgeving kan terugblikken op een decennia van trial and error. De Stichting heeft in dit verband, samen met vele anderen, heel wat geïnvesteerd. De nog steeds lopende acties en voorzieningen (Buurtsport) zijn daar een levend bewijs van. Dus de kracht van dit rapport moet niet in de vernieuwing of de ontdekking gezocht worden.

Maar het cyclisch heropduiken van deze thema's is een opvallende en misschien wel schrijnende vaststelling. Waarom moet er in een snel vorderende 21ste eeuw nog steeds gepleit worden voor meer en betere sport- en spelinfrastructuur in de buurt? Hoe komt het – ondanks een grote consensus – er nog steeds een overduidelijke en misschien zelfs stijgende nood vastgesteld wordt? Wat veroorzaakt deze inertie en dit onvermogen? Dit rapport bevestigt de oude vaststellingen, maar heeft aandacht voor de goede praktijk die zich desondanks toch blijft ontwikkelen. Op terrein zijn er nog steeds heel wat mensen, diensten, instellingen die zich onverdroten inzetten om aan deze maatschappelijke nood te werken, te zwoegen, te sleuren. Daar legt dit rapport wel een klemtoon. Het is bescheiden, want het legt geen nieuwe paden ... maar het is onbescheiden omdat het nog maar eens, met een koppige herhalingsdrift, de noden duidt én oplossingsmogelijkheden aanreikt.

Tenslotte: een onbescheiden bescheidenheid...

... met deze beschrijving kan dit rapport eindigen.

Het zoomt in op de kracht en de positieve maatschappelijke potenties van de sport, zonder haar te herleiden tot een “zomaar” instrument voor maatschappelijke verbetering. De sport verdient beter, maar draagt onmiskenbaar ook heel wat probleemoplossend vermogen in zich. Dit rapport nodigt uit voor een behoedzame ontsluiting daarvan.

Het herhaalt en herhaalt het belang van buurtgebonden kansen voor sport en sportieve recreatie, het beklemtoont met een koppige argumentatie het grote belang om meer toegankelijkheid te creëren. Het rapport is daarin niet vernieuwend, maar reikt wel heel wat goede praktijk en bewonderenswaardige voorbeelden aan.

En met koppigheid kan je scoren.

Koning Boudewijnstichting

Algemene inleiding

1

1 *Algemene inleiding*

Sport maakt integraal deel uit van onze cultuur. De positieve rol ervan bij de bevordering van het welzijn en van de fysieke en mentale gezondheid wordt vandaag algemeen aanvaard. Het is een *“menselijke activiteit die gebaseerd is op essentiële educatieve en culturele sociale waarden. Het is een factor van integratie, van deelname aan het sociale leven, van tolerantie, van aanvaarding van de verschillen en van naleving van de regels”*. (Europese Raad van Nice, 2000). Sport zou een verbinding vormen tussen het individu en de samenleving waarmee dit individu, vanaf zijn prille jeugd, zijn sociale identiteit vormt en een autonoom lid wordt van de groep waartoe het behoort. De sportactiviteit geeft de jongeren de gelegenheid om geconfronteerd te worden met sociale regels en levert een verzamelplaats op voor heterogene bevolkingsgroepen met het oog op de integratie in een nieuwe groep. Via sport kan men het isolement en de eenzaamheid van sommige personen bestrijden. Vaak wordt de sport ook gebruikt om talrijke maatschappelijke kwalen en problemen te voorkomen of aan te pakken.

Sport mag echter niet worden beschouwd als een universele en onfeilbare oplossing (Raad van Europa, 1999). Sinds meerdere jaren wordt de sociale functie ervan voor het algemeen belang immers getroffen door de verschijning van nieuwe fenomenen van een andere aard die de ethiek en de principes van de organisatie ervan soms op losse schroeven zetten (SCAD Plus, 1999). We citeren hier slechts enkele van deze problemen: het geweld in de stadions, de corruptie, de uitbreiding van de dopingpraktijken, de uitbuiting van jonge sportlui, het racisme en het nationalisme, ... We stellen ook vast dat sommige uitgesloten jongeren die de kenmerken van sociale mislukking en school- en beroepsproblemen opstapelen, ook meestal niet aanvaard worden op het sportterrein. We moeten ook het recht erkennen dat iedereen heeft om geen sport te beoefenen, evenals het bestaan van talrijke andere, even prijzenswaardige culturele of sociale activiteiten.

Maar ten gevolge van de sociale rol van de sport moeten de instanties en instellingen die de levensomstandigheden van de burgers willen verbeteren, hieraan toch zeer veel aandacht besteden. Het is dus volkomen logisch dat de Koning Boudewijnstichting het fenomeen van de sport in het kader van haar activiteiten wil bestuderen.

Deze publicatie wil de belangrijkste actoren van de samenleving bewust maken van de problematiek van de relaties tussen de samenleving en de sport. Ze bevat twee delen. In het eerste deel zullen we de voornaamste begrippen voorstellen die de context van het werk afbakenen en de stappen beschrijven die we ondernomen hebben. Het tweede deel bevat een synthese van de resultaten van een reflectie over twee thema's die we als prioriteiten gekozen hebben.

Uitgangspunten

EEN TOEKOMSTVERKENNENDE AANPAK

De Koning Boudewijnstichting wil op middellange en lange termijn (> 5 jaar) de potentiële evoluties van de relaties tussen de samenleving en de sport bestuderen. Dit toekomstverkenkend onderzoek wil het thema van de sport en de samenleving herwaarderen en een stimulerende inspiratiebron opleveren voor de verschillende betrokken partijen, voor de overheid, het verenigingsleven, individuen. Deze aanpak moet inderdaad de belangstelling van de verschillende componenten van de samenleving, inzonderheid van de politieke wereld, voor dit thema heropwekken.

TERMINOLOGIE

De sport

De term 'sport' wordt beschouwd in zijn ruimste zin en wordt verbonden met sportieve fysieke activiteiten (motorische activiteiten met een of meerdere van de volgende doelstellingen: verbetering van de fysieke conditie, verbetering van het psychologische welzijn, ontwikkeling van sociale relaties, leveren van fysieke prestaties, verbetering van de motoriek) (Raad van Europa, 1992).

Vandaag worden de heilzame gevolgen van regelmatige fysieke activiteiten voor de mentale en fysieke gezondheid internationaal aanvaard. Ook de socialiserende rol ervan wordt ruimschoots erkend. Ondanks de hiervoor vermelde uitspattingen, worden de sportieve fysieke activiteiten door het grote publiek beschouwd als de categorie van fysieke activiteiten die verbonden worden met een gezonde en evenwichtige levensstijl. De Stichting heeft de sport geïntegreerd in haar programma's omdat ze meent dat ze zo een bijdrage levert aan het welzijn van de bevolking.

De samenleving

De samenleving wordt gezien via de verschillende componenten ervan, waarbij zowel verwezen wordt naar individuen als naar de verschillende groepen, organisaties en bewegingen die actief zijn in de politieke wereld, in de administratie, in de economie en in het economische en verenigingsleven. Deze aanpak bestudeert eveneens de verschillende stromingen in de samenleving, vooral dan de tendensen die verband houden met de economische en culturele ontwikkelingen, met de verandering van de tijdsstructuren en met een sociaal gedifferentieerd tijdsbeheer.

TOEKOMSTVERKENNING “SAMENLEVING & SPORT” DE DOELSTELLINGEN

Door een toekomstverkenning aan te moedigen, wil de Koning Boudewijnstichting gunstige omstandigheden creëren waarin *derden*, dankzij een strikt scenario met een *stuurgroep* en een aantal methoden, een reeks uitdagingen, verwachtingen, perspectieven, reflecties, enz. over het thema van de samenleving en de sport kunnen formuleren. De klemtoon werd gelegd op het onderzoek van

de mogelijkheden en opportuniteiten, maar ook op de waarschijnlijkheid en op de voorspelbaarheid. De haalbaarheid, inzetbaarheid en de strategie werden bewust naar de achtergrond verschoven. Deze toekomstverkenning is dus eerder een *voorbereidende* fase vóór de beslissingen en de ingrepen (het “beleid”) worden vastgelegd. De Stichting wil deze processen *vergemakkelijken* door als katalysator op te treden.

De toekomstverkenning “Samenleving en Sport” moet worden aangevuld met de promotie van het onderwerp: de pertinentie, de perceptie en de gevoeligheid ervan verhogen, vooral in verband met de positieve functie die de sport kan hebben binnen de samenleving. Ze richt zich daarom tot alle zogenaamde *politieke actoren*²: de personen en instellingen die door hun positie op het sociale schaaftbord een bijdrage kunnen leveren tot de individuele ontwikkeling en tot het welzijn van de samenleving door de sportactiviteiten te intensiveren en te verbeteren.

Om de betrokken actoren bewust te maken van de (politieke) inzet van de sport, moeten ze worden overtuigd van het belang dat de individuele en collectieve sport kan hebben voor de samenleving. Dit betekent dat ze de waarden en de normen die een zin en een vorm geven aan de relatie tussen de samenleving en de sport, erkennen, begrijpen en toepassen. We moeten niet alleen aandacht besteden aan de installatie van een harmonieus model, maar ook aan de spanningen, problemen en uitdagingen die aanwezig zijn of kunnen voorkomen.

Deze grotere bewustheid (van de overheid) kan uiteindelijk een grotere belangstelling opleveren voor de opbouwende mogelijkheden van de relatie tussen de samenleving en de sport. Het is immers duidelijk dat deze betere pertinentie, begrip en gevoeligheid, ten gevolge van een coherente toekomstverkennde aanpak, de kwaliteit van de sport en van het beleid op dit vlak zullen verbeteren.

-
1. Het begrip "beleid" wordt hier gebruikt in zijn letterlijke zin, d.w.z. een geplande en systematische aanpak van een realiteit (de cyclus "*nadenken - ingrijpen - nadenken*"), en is dus zeker geen synoniem van "politieke macht" of van "overheid". Het sportbeleid van de overheid heeft natuurlijk ook een essentieel belang: de toekomstverkenning speelt hierbij een *voorbereidende en stimulerende* rol.
  2. Politieke actoren: alle actoren en partijen die betrokken zijn bij een bepaald onderwerp of die erbij betrokken zouden moeten zijn.

***Beschrijving
van de
werkmethode***

B

Er werden vijf fasen voorzien. Naast de opmaak van een stand van zaken was er de selectie van prioriteiten, de identificatie van de concrete voorwaarden voor een succesvolle aanpak, de fase van consultatie en publieke aanpak en tot slot de verspreiding en exploitatie.

1. STAND VAN ZAKEN

De Stichting wou eerst een duidelijke en begrijpelijke inventaris opmaken, niet alleen van de kansen en mogelijkheden, maar ook van de bedreigingen en problemen die zouden kunnen opduiken in de relatie tussen de samenleving en de sport.

In een eerste fase heeft ze bij specialisten van de fysieke en sportactiviteiten twaalf voorbereidende studies besteld om een algemeen beeld te krijgen van de sport als maatschappelijk fenomeen in het België van dit begin van de 21ste eeuw.

Corijn, E.: Sport: over de verhouding tussen arbeid en vrijetijd in de twintigste eeuw.

De Bourdeaudhuij, I., & Bouckaert, J.: Sport: fysieke activiteit en gezondheid.

De Knop, P., & Elling, A.: Gelijkheid van kansen en sport.

Derèze, G.: Sport en media.

Jouret, P.: Sport en leefomgeving.

Késenne, S.: Sport en economie.

Levarlet, H., & Vanfraechem, R.: Sport en vrijwilligers.

Palsterman, J.: Sport et éthique.

Piéron, M.: Sport en onderwijs.

Piéron, M., & De Knop, P.: Het beheer en de organisatie van de sport in België.

Taks, M.: Sport en tewerkstelling.

Vanreusel, B., & Scheerder, J.: Sport: cultuur in beweging.

Deze studies werden gepubliceerd in 2000 en zijn beschikbaar op de site van de Koning Boudewijnstichting: www.kbs-frb.be.

Om de reflectie over de plaats van de sport in de samenleving te verruimen en de verankeringspunten ervan te evalueren, werd nadien beslist om een mening over sport te vragen aan een dertigtal bevoorrechte getuigen uit verschillende takken van de Belgische samenleving: vertegenwoordigers van de sportministeries en -administraties, journalisten, leden van de universitaire gemeenschap of van de wereld van het onderwijs, verantwoordelijken van sportfederaties of -infrastructuur, vertegenwoordigers van de bedrijfsweld.

2. SELECTIE VAN PRIORITEITEN

De gegevens die de twee initiatieven van de eerste fase opgeleverd hebben, werden samengevat en leverden een lijst van samenlevingsproblemen op. Deze problemen betroffen zowel economische aspecten als de sociale integratie en de aangepaste socialisatie van de burgers. Verschillende economische thema's kwamen aan bod: de invloed van de mondialisering, de rol van een hoge werkdruk, van de werkloosheid, van het cliëntelisme en van de toenemende privatisering en commercialisering van de vrijetijdsbesteding. Het racisme, het groeiende individualisme, de vluchtigheid van de belangstelling en het gebrek aan doorzettingsvermogen, een klimaat van geweld, een geringe aanwezigheid op de arbeidsmarkt van de meer dan 50-jarigen, permanente problemen op de domeinen van de emancipatie van de vrouw en van de integratie van personen van buitenlandse afkomst, werden vermeld als opvallende aspecten van het moeilijke integratieproces dat vandaag plaatsvindt. De complexiteit van de zoektocht naar een evenwicht tussen het persoonlijke engagement en het individualisme werd

in verband gebracht met de ontwikkeling van een negatieve houding bij de jongeren ten opzichte van de school, met de uitsluiting van de ouders uit het opvoedingsproces en met het overwicht van de massamedia als voornaamste referentiemodel. Deze tendensen, kenmerkend voor de samenleving van het begin van de 21ste eeuw, vertonen talrijke onderlinge relaties.

Wegens de complexiteit van de relaties tussen de samenleving en de sport, bleek het absoluut nodig om dit domein af te bakenen en het project te beperken. Op basis van het werk van de stuurgroep en van de voorgestelde specifieke methode, heeft de Stichting prioriteit gegeven aan twee thema's:

- **Het belang van de sport voor maatschappelijke integratie.**
- **Toegang tot sportactiviteiten.**

3. CONCRETE VOORWAARDEN VOOR EEN SUCCESVOLLE AANPAK

Aan een twintigtal personen uit verschillende sectoren van de maatschappij die verband houden met de sport, werd gevraagd om de voorwaarden op te sommen die moeten worden vervuld om een aanzienlijke verbetering van deze thema's in de Belgische samenleving op te leveren, en dit binnen een termijn van tien jaar. Er werd geïnformeerd naar de concrete voorwaarden voor een succesvolle aanpak die de ambities van de Stichting moet waarmaken. Met "concrete voorwaarden" bedoelden we alles wat een bijdrage kan leveren tot het halen van deze doelstellingen. De voorstellen moesten pertinent, operationeel en realistisch zijn. Ze mochten gebaseerd zijn op de resultaten van al uitgevoerde projecten of op persoonlijke reflecties.

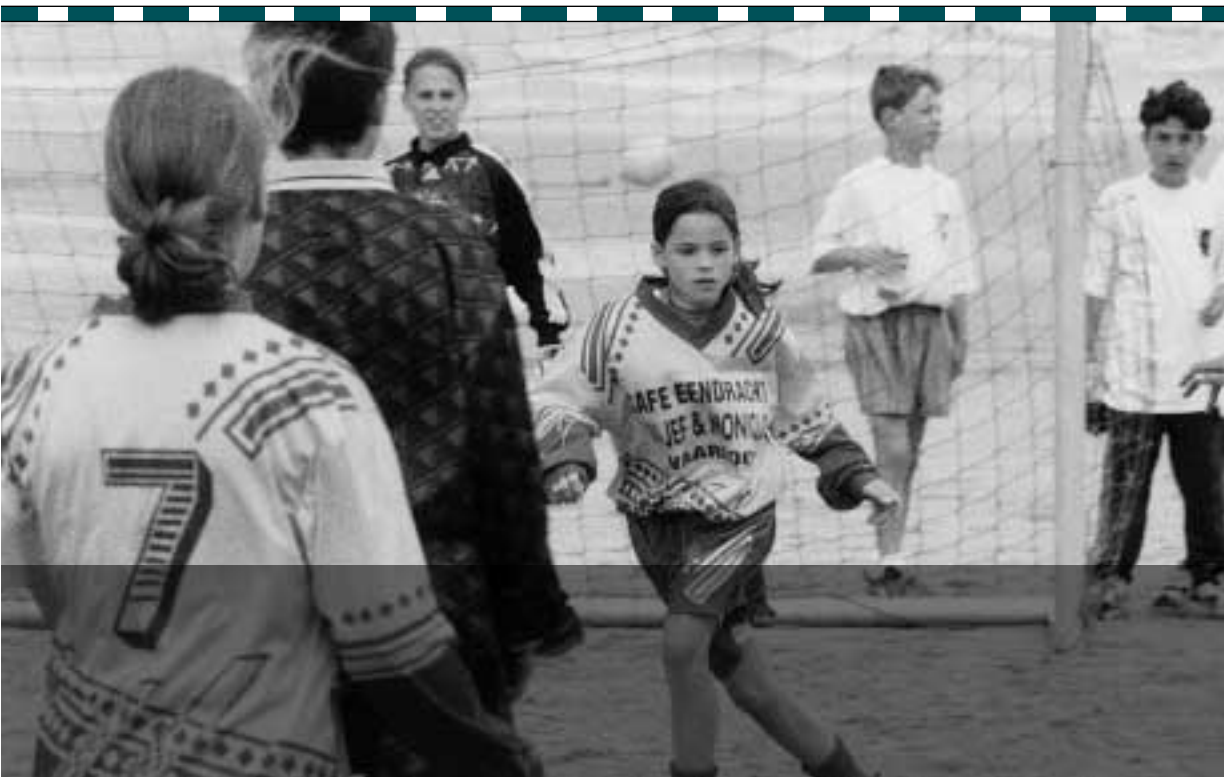
De antwoorden werden gebundeld tot een reeks voorwaarden die de doelstellingen operationeel moeten maken. Deze synthese werd ter goedkeuring voorgelegd aan de personen die de enquête beantwoord hebben, en werd gebruikt voor het vervolg van de aanpak.

4. FASE VAN CONSULTATIE EN PUBLIEKE AANPAK

De synthese van de actievoorstellen werd voorgelegd aan een uitgebreide groep van betrokken actoren, verdeeld in vier groepen: de wereld van de **overheid**, de wereld van de **verenigingen**, de wereld van het **onderwijs** en de wereld van de **ondernemingen**. Deze getuigen werden bijeen gebracht in 13 thematische groepen. Hen werd gevraagd om hun mening te geven over de geschiktheid van de voorstellen, om ze aan te vullen en om de haalbaarheid ervan te bepalen. Deze fase moest dus in zekere mate het al uitgevoerde werk bekrachtigen en de geloofwaardigheid ervan beoordelen. Ze moest eveneens potentiële partners die de ontwikkelde ideeën kunnen doorgeven, sensibiliseren.

5. VERSPREIDING EN EXPLOITATIE

De tussenkomsten en voorstellen van de geraadpleegde personen werden redactioneel toegevoegd aan de bestaande tekst. Deze won daardoor aan kracht, relevantie en levendigheid. Dit geheel vormt deze publicatie. Naast de publicatie van dit document werden het ontwerp en de begeleiding van een website toevertrouwd aan verenigingen die rechtstreeks betrokken zijn bij de gekozen thema's. Het is duidelijk dat deze websites vooral gezien worden als een "gereedschapskist" om initiatieven en de uitwisseling van concrete en nuttige informatie aan te moedigen. Dit project loopt door tot in 2005.

***Analyse van de
gekozen thema's***

4

4

Analyse van de gekozen thema's

Om het project eenvoudiger en efficiënter te maken, werden, zoals hiervoor vermeld, twee thema's gekozen uit de talrijke problemen die vandaag opduiken in onze samenleving en waarvoor de sport een efficiënt actiemiddel kan opleveren. Voor elk thema hebben we geprobeerd om op een synthetische manier de context te situeren van de betrokken begrippen, het belang ervan in de samenleving te schetsen, de beschikbare ervaringen en de praktische gevolgen ervan te beschrijven, de voorwaarden te bespreken die nodig zijn om een concrete vorm te geven aan de in dit verband door de Stichting geformuleerde doelstellingen en vragen voor te stellen die moeten worden besproken.

De meningen, het voorbehoud en de suggesties van de gedurende de fase van de publieke aanpak geraadpleegde personen verdienen het om te worden opgenomen in deze tekst. Naast een verrijking van de door de werkgroep aangebrachte begrippen, illustreert hun aanwezigheid immers de rijkdom en de openheid van het gevoerde debat. Toch wilden we ze scheiden van de oorspronkelijk geformuleerde voorstellen om de talrijk opgekomen ideeën die de externe consultatie opgeleverd heeft, te benadrukken. Deze getuigenissen en tips zijn ook afkomstig uit de Franstalige groeps gesprekken. Ze vertonen soms kenmerken van hun specifieke gemeenschaps- of gewestbeleid.

- › Wanneer de tekst voorafgegaan wordt door , is het een idee.
- › Bij is het een concreet voorbeeld.

> Thema 1

Het belang van de sport voor maatschappelijke integratie

Door een drastische verhoging van de kansen op fysieke en sportactiviteiten op het lokale niveau zal de sociale integratie tegen 2010 duidelijk versterkt zijn

INLEIDING

Cultuurantropologische studies tonen aan dat, naargelang de centrale kenmerken van samenlevingen verschillen, ook de factoren die de uitkomst van spelen bepalen, veranderen. Zo worden in samenlevingen die prestatiegericht zijn, gedurende het socialisatieproces van jongeren, minder spelen ingeschakeld waarvan de uitkomst bepaald wordt door geluk of toeval. De klemtoon komt integendeel te liggen op het bepalen van de uitkomst van het spel door fysieke prestaties.

Ook in de moderne industriële samenleving werd de vormgeving van de moderne sport binnen een ruimer pedagogisch project geplaatst. Sport werd geacht goed te zijn voor jongeren, waarden en normen bij te brengen en op die manier voordelen op te leveren voor de hele samenleving. De onderlinge samenhang tussen maatschappelijke kenmerken, socialisatie, opleiding en sport en spel werd in het verleden zo intens beklemtoond dat men deze band als vanzelfsprekend is gaan beschouwen (Sage, 1979; Vilhjalmsson & Thorlindsson, 1992). Toch blijkt dat, wanneer men op wetenschappelijke wijze deze relatie bestudeert, er heel wat nuanceringen moeten worden aangebracht – dit komt in het vervolg van deze tekst aan bod.

WAAROM IS HET VERHOGEN VAN SOCIALE INTEGRATIE VIA SPORT EEN WENSELIJK THEMA?

Laatmoderne samenlevingen worden op structureel vlak gekenmerkt door een sterke heterogeniteit en op cultureel vlak door pluralisme. Heterogeniteit houdt in dat er een toename is van het aantal kenmerken binnen een samenleving, waardoor mensen in groepen opgedeeld worden. Zo worden steden gekenmerkt door een toename van het aantal verschillende etnische en religieuze groepen en door een opsplitsing in leeftijdsgroepen. De tendens ontstaat dat het sociale contact binnen die groepen wel blijft bestaan, maar dat het tussen de groepen onderling gaat afnemen. Jonge mensen hebben nog wel contact met andere jonge mensen, maar nauwelijks nog met ouderen. Autochtonen leven op een steenworp van allochtonen, maar ze vormen gescheiden werelden.

Door de toegenomen arbeidsdruk is er ook nog weinig contact met de directe woonomgeving. Zwaar belaste gezinnen moeten in toenemende mate rationeel met tijd omgaan. De stijgende vraag naar werkflexibiliteit en projectwerken heeft ook gevolgen voor het tijds- en ontspanningsmanagement. Vrijtijdsbesteding is geen collectieve gebeurtenis meer, maar wordt in toenemende mate een individuele activiteit.

De laatmoderne samenleving heeft tijd tekort. Toch wordt meer belang gehecht aan de vrijetijdsbesteding om de nood aan individualisering van onze cultuur te bevredigen. Publieke activiteiten en publieke ruimten zijn in het totale vrijetijdspatroon relatief minder belangrijk geworden en zijn ondergeschikt aan de levenssferen van het eigen huis en van de gecommercialiseerde voorzieningen. In het begin van de 21ste eeuw wil de vrijetijdsmens minder afhankelijk zijn van voorzieningen buitenshuis en zo goed als onafhankelijk zijn van de aanwezigheid van anderen. De klassieke sportbeoefening als onderdeel van een vrijetijdsbesteding komt hierbij onder druk te staan.

Een andere belager komt vanuit een veranderde lichaamscultuur. De hedendaagse culturele omgang met het lichaam wijst erop dat de eigen lichamelijkeheid opnieuw ontdekt en geherwaardeerd wordt. Nieuwe lichaamservaringen zijn gebaseerd op activiteiten waarbij vaak “frivole val- of glijpartijen” en “stevige rillingen”, maar geen motorische vaardigheden betrokken zijn. Dit zijn echter individuele ervaringen die tot de leefwereld van het in zichzelf gekeerde individu behoren, in tegenstelling tot de klassieke sport waarbij competitie centraal staat en die gebaseerd is op een vergelijking van de prestaties, wat uiteraard sociale contacten vergt.

De lokale buurt vormt de onmiddellijke en materiële omgeving van de leefwereld van de laatmoderne mens. Buurten berusten op een geheel van uitgesproken en onuitgesproken regels voor de verdeling van de materiële ruimte. Zonder deze regels is de kans groot dat bewoners verschillende betekenissen aan de hen omringende materiële ruimte toekennen. Wat de enen, bijvoorbeeld jongeren, als een uitstekend platform voor glijpartijen aanzien, vinden anderen, bijvoorbeeld ouderen, een bedreiging voor het zich veilig op straat begeven. Waar de ene etnische groep de straat ziet als een groot speelterrein voor kinderen – met inbegrip van kreten van enthousiasme en opwinding, zien andere groepen dit gedrag als een verstoring van de openbare orde. De begrippen orde en wanorde – zo weet de antropologie – zijn echter geen objectieve categorieën. Ze zijn immers gebaseerd op waardenstelsels: voor een bepaalde groep is wanorde alles wat haar ordening van de leefwereld, op basis van als voor vanzelfsprekend gehouden waarden, verstoort.

In een heterogene samenleving, met verschillende bevolkingsgroepen, die fysische omgevingen delen, maar geen gedeeld waardenstelsel hebben, is het besef en gevoel van wanorde eerder regel dan uitzondering.

Gedeelde opvattingen over hoe men zich moet gedragen, welke waarden en normen belangrijk zijn voor het scheppen van een gedeelde leefruimte, ontstaan slechts door samenspraak. Het is geweten dat vooroordelen tussen groepen verminderen wanneer ze samen een gemeenschappelijk doel waar ze achter staan, trachten te realiseren. Een leefruimte is per definitie een bewegingsruimte om te spelen of gewoon om zich goed te voelen. Het samen werken aan een buurt waarin iedereen kan bewegen, vormt een gemeenschappelijk doel dat de verschillende en soms antagonistische betekenisgevingen van de fysische ruimte misschien kan verzoenen en dus de sociale integratie kan bevorderen.

In een plattelandsgemeente werden het graspleintje waar de jongeren speelden, en de ruimte waar de sociale woningen van de senioren zich bevonden, gescheiden door een draad, wat een soort afscheidings-effect veroorzaakte. Deze afrastering werd vervangen door een zitbank. Er werd ook een petanqueveld aangelegd, wat een nieuwe dynamiek opgeleverd heeft. Door met het plan naar de bewoners te stappen, verzekerde het bestuur zich van de betrokkenheid van de lokale bewoners. Dit initiatief verzet zich tegen een meer verspreide en minder gunstige aanpak die de publieke ruimten in vakken wil indelen.

SOCIALE INTEGRATIE... EEN MEERDIMENSIONAAL CONCEPT

Bij de relatie tussen sport en sociale integratie wordt een onderscheid gemaakt tussen “integratie in sport” en “integratie door sport”. Bij integratie door sport gaat het over de mogelijkheden om via sportbeoefening ook in een breder maatschappelijk verband te integreren. Doordat men meestal het begrip “sociale integratie” ongenueanceerd gebruikt, wordt het ook moeilijk te bepalen of en in welke mate sporten en samen bewegen bijdragen tot integratie. Gewoonlijk beperkt men zich tot de meest zichtbare vorm van integratie, namelijk de structurele integratie (De Knop & Elling, 2000). Structurele integratie (participatie in sport) leidt echter niet onmiddellijk tot socio-culturele en sociaal-affectieve integratie. Bij deze laatste twee vormen van integratie gaat het om het verminderen van vooroordelen tussen groepen mensen, het verhogen van het wederzijds respect, het dichterbij brengen van mensen en het creëren van gemengde vriendschapsnetwerken.

BEWEGEN, SPORTEN EN SOCIALE INTEGRATIE... NIET VANZELFSPREKEND MAAR WEL PROBLEMATISCH

De positieve invloed van sport op de sociale integratie op het lokale niveau is niet vanzelfsprekend. Vanuit een instrumentele en functionalistische visie op sport werden vooral theoretische argumenten geformuleerd. De concrete projecten die op dit vlak werden aangemoedigd, ondersteunen deze argumenten niet altijd. Dit is niet alleen te wijten aan het feit dat het begrip sociale integratie onnauwkeurig werd gebruikt (zie supra), maar ook omdat de impact van dergelijke projecten uitermate moeilijk kan worden geëvalueerd. Belangrijk is immers dat sport een impact heeft over een bepaalde tijdsduur. Geformuleerd binnen een dosis-effect taalgebruik kunnen we de volgende vraag stellen: welke is de juiste “dosis” sport, en over welke periode moet ze worden toegediend om een toename van de sociale integratie te verkrijgen? Nog anders gesteld: er is behoefte aan een beter begrip van de relatie tussen de *noodzakelijke conditie* (samen sporten en bewegen) en de *voldoende condities* (die volstaan om de gewenste uitkomsten te bereiken en in stand te houden).

EEN AANZET TOT ZICHT OP VOLDOENDE CONDITIES

Initiatieven ter verbetering van sociale integratie van buurten worden meestal negatief benaderd. Men wil vooral weten of de genomen initiatieven in staat zijn om de belangrijkste problemen waarmee buurten en lokale gemeenschappen geconfronteerd worden, te verhelpen.

Hieronder worden een aantal fenomenen opgesomd die de integratie in lokale gemeenschappen kunnen verstoren, en waarbij de inrichting van gemeenschappelijke sportruimten een positieve bijdrage zou kunnen leveren. We formuleren eveneens de belangrijkste bevindingen hierover.

Sport en misdaad/vandalisme

- Men is meestal te optimistisch met betrekking tot het mogelijke effect van een toename van de lokale sport- en spelbeoefening, omdat men vertrekt van een te beperkt begrip van de complexiteit van (jongeren)criminaliteit/deviatie.
- Programma's die gebaseerd waren op straathoekwerk en die vanuit de basis vertrokken met een lokaal leiderschap, leken de grootste kans te hebben om risicogroepen bij het project te betrekken.
- Sport lijkt het meest efficiënt te zijn wanneer de activiteit aangeboden wordt binnen een kader dat een bredere persoonlijke en sociale ontwikkeling nastreeft.

Sport, werkloosheid en regeneratie van buurten

- Er is weinig onderzoek verricht naar het regeneratieve potentieel van het investeren in sport en naar de langetermijneffecten van op sport gerichte investeringen voor lokale gemeenschappen.
- Via de lokale organisatie van sportactiviteiten kan men ook leiderschaps-capaciteiten ontwikkelen. Dit versterkt de zelfwaardering en het zelfvertrouwen. Zonder bijkomende beroepskwalificaties leidt dit echter niet tot een verbetering van de leefsituatie van werkloze jongeren.

F *“Buurtsportmanagement” is een systeem waarbij sportactiviteiten georganiseerd worden in verschillende buurten van de stad. Moeilijk opvoedbare jongeren die hun schoolloopbaan niet succesvol afgesloten hebben, worden terug opgevoed voor een sportstage en krijgen hiervoor een financiële bijdrage. Na deze stageperiode krijgen ze een diploma dat een meerwaarde geeft. Zij krijgen dus een vrijetijdsaanbod met de mogelijkheid om naar een job door te groeien.*

- › Sportbeoefening kan aanleiding geven tot het participeren in nieuwe netwerken die op hun beurt de toegang tot de arbeidsmarkt kunnen vergemakkelijken.
- › In problematische buurten moet het aanbod van sportactiviteiten gecombineerd worden met mogelijkheden om andere vaardigheden die meer op de arbeidsmarkt gericht zijn, te ondersteunen. Op die manier kan sport indirect bijdragen tot betere arbeidskansen, minder werkloosheid en sterkere sociale integratie.

F *Een vereniging die gericht is op de vorming via het werk en de professionele resocialisatie, heeft een project geleid waarin jongeren collectieve ruimten hebben ingericht. Onder de vaststellingen van de verantwoordelijken, vermelden we het feit dat de jongeren de hun toevertrouwde ruimten, die slechts konden functioneren dankzij hun betrokkenheid, met bijzonder veel respect hebben behandeld.*

Buurtontwikkeling en vrijwilligerswerk in de sport

- › Omdat sport aanspraak kan maken op heel wat prestige, biedt het vrijwilligerswerk in de sport een kanaal voor het bevorderen van zelfwaardering en sociale gerichtheid.

F *Een middelgrote stad heeft aan een groep migrantenjongeren de verantwoordelijkheid gegeven voor de organisatie van sportactiviteiten op een speleplein. Het project werkt goed en versterkt de sociale integratie in de buurt.*

Analyse van de gekozen thema's

Het belang van de sport voor maatschappelijke integratie

- Aangezien projecten de grootste kans hebben op slagen wanneer ze langlopend zijn en lokaal georganiseerd worden, moet een gevoel van “eigendom” en “empowerment” gecreëerd worden bij de betrokkenen. “Eigendom” en “empowerment” zijn de noodzakelijke voorwaarden opdat initiatieven blijven bestaan.

Continuïteit van beleidsmaatregelen is het sleutelwoord. Zeer goede projecten worden opgestart maar telkens weer gestopt omwille van hun tijdelijkheid. Projectmatig werken is enkel zinvol als aanloop naar beleidsmaatregelen met een structurele verankering. Een voortzetting van goed opgestarte projecten en concepten is en blijft noodzakelijk. Een tweesporenbeleid is cruciaal: zowel een korte- als een langetermijnbeleid moeten worden voorzien. De lancering van projecten die daarna moeten worden stopgezet, creëert een bron van verzuring en ontevredenheid bij de bevolking.

- Een benadering van boven naar beneden (“top down”) werkt negatief op het werven en motiveren van vrijwilligers. De motieven achter de initiatieven moeten eveneens worden verduidelijkt.
- Projecten vanuit de basis, die voortbouwen op al bestaande netwerken en initiatieven, leiden tot een groter besef van “eigendom” en “empowerment” bij de deelnemers. Het inpassen van sport in bestaande initiatieven die al een bijdrage hebben geleverd tot het buurtleven, versterkt in aanzienlijke mate de kans dat sport de sociale integratie kan verbeteren.

In verschillende gemeenten bestaat er ook een vrijwilligersnetwerk waarin de sportclubs kunnen worden geïntegreerd. De “Viscomputer” (VrijwilligersInformatieSysteem) vormt daar een uitstekend voorbeeld van. Het aanbod en de vraag van de mensen moeten worden gesynchroniseerd.

- De initiatieven moeten op lokale schaal worden georganiseerd. Toch is het onrealistisch om te verwachten dat ze zonder professionele hulp kunnen blijven bestaan. Er moeten daar dus mogelijkheden voor worden voorzien.

Sport en etnische minderheden

Men stelt soms vast dat autochtone en allochtone verenigingen een andere organisatiestructuur hebben. Hierdoor wordt het soms moeilijk om contacten te zoeken en activiteiten te coördineren.

- › We kennen te weinig de verschillen binnen en tussen etnische groepen. Dit leidt tot een “vals universalisme” waarbij iedereen op dezelfde wijze behandeld wordt zonder culturele gevoeligheid.
- › De lokale initiatieven zijn het best gebaseerd op, en verankerd in lokale tradities.
- › Programma’s die specifiek gericht zijn op etnische minderheden, moeten duidelijker meedelen wat van deze initiatieven mag worden verwacht. De betrokken buurten moeten vooraf worden geraadpleegd in verband met deze doelstellingen.

Sport en de ecologische opwaardering van buurten

- › Sportfaciliteiten kunnen een belangrijke bijdrage leveren tot de opwaardering van de materiële infrastructuur van de lokale gemeenschappen, wat een positieve invloed kan hebben op de perceptie van de buurt.

Vertrekkend vanuit een braakliggend terrein achter een buurt, hebben jongeren de plek steeds meer ingericht om het terrein om te vormen tot een ruimte voor sportactiviteiten. Ze zorgen er nu voor en het wordt gewaardeerd.

- › Het onderhoud van voorzieningen die onvoldoende gebruikt worden en de verbeteringen die dit onderhoud kunnen opleveren voor de sportactiviteiten, zullen de kwaliteit van het leven in de buurten doen toenemen.

ENKELE ONTWIKKELINGSVOORWAARDEN VOORGESTELD DOOR DE WERKGROEP

De aanbevelingen van de stuurgroep lopen bijzonder parallel met de internationale ervaringen. Men stelt voor om aandacht te besteden aan de twee voornaamste elementen: de inrichting van de ruimte of van de woonomgeving en de ontwikkeling van het ludieke aspect van de fysieke en sportactiviteiten. We gaan hier dieper op in.

In verband met het eerste thema werd aan de geraadpleegde personen gevraagd om hun mening te geven over de manier waarop hun sector (overheid, niet-commerciële sector, onderwijs of bedrijfswereld) een bijdrage kon leveren tot het halen van twee door de werkgroep geformuleerde voorstellen:

- Om de sociale integratie op het lokale niveau via sport en spel te kunnen versterken, moet de ruimte of de woonomgeving eerst worden heringericht om een dagelijkse fysieke activiteit mogelijk te maken.*
- De aanmoediging van sport en spel op het lokale niveau moet meer de nadruk leggen op het ludieke en minder op het sportieve aspect. Het spel kan sport worden, maar de prioriteit ligt bij de inrichting van een buurt waar de bewoners samen en op een ludieke manier fysiek actief kunnen zijn. Er werd aan de geraadpleegde personen gevraagd om te reageren, een feedback, meningen, suggesties, kritiek te geven, om positieve of tegenvallende ervaringen te delen, om oplossingen aan te brengen en om actiesporen te bedenken. De voorstellen werden afzonderlijk behandeld.*

- 1. Om de sociale integratie op het lokale niveau via sport en spel te kunnen versterken, moet de ruimte of de woonomgeving eerst worden heringericht om een dagelijkse fysieke activiteit mogelijk te maken.**
- *Creatie van een omgeving waaraan iedereen een betekenis kan geven: een speelruimte voor jongeren moet ook kunnen worden gezien als een ontmoetingsruimte voor ouderen.*

Dankzij Europese fondsen voor de versterking van de sociale integratie in de buurten, kunnen gebouwen oordeelkundig worden omgevormd tot sportinfrastructuren. Een vroegere industriële site is bijvoorbeeld een sport- en ontspanningsruimte geworden, terwijl een ongebruikte vleugel van een gemeentelijk sportcentrum ingericht werd als fitnesscentrum. Naast de verbetering van de omgeving, hebben deze ingrepen ook bijgedragen tot de ontwikkeling van een sociaal leven in de betrokken buurten. Wanneer de bewoners bovendien kunnen genieten van bevoorrechte toegangsvoorwaarden, blijkt dat deze investeringen ongetwijfeld rendabel zijn in de menselijke zin van het woord.

Met een beetje verbeelding, zal de creatie van een goed aangepast vita-parcours de bewoners aanmoedigen om regelmatig en autonoom sport te beoefenen. Men zou het ook toegankelijk kunnen maken voor gemengde teams met een mindervalide en een valide persoon.

- › *Stadsplanning*: het inrichten van de materiële omgeving moet gebaseerd zijn op een “bewegingsvisie”.
- › Bij het inrichten van steden moeten wandelwegen worden aangelegd binnen de woonbuurten. In analogie met jaagpaden en fietspaden langs waterlopen, zorgen deze wandelwegen voor een veilige omgeving waarbinnen mensen zich kunnen bewegen.

Men kan ook toegangswegen en doorgangspaden voorzien die exclusief gereserveerd zijn voor voetgangers en fietsers en die niet toegankelijk zijn voor automobilisten. Via deze wegen en paden kan men zich zeer snel verplaatsen in de stad.

- › *Optimalisatie van het gebruik van bestaande ruimten*: heel wat infrastructuren zijn niet toegankelijk voor iedereen (bijvoorbeeld sportaccommodaties van scholen).

Door de lesroosters aan te passen en de deuren te openen, kan de school sportactiviteiten met verschillende generaties aanmoedigen. De lessen lichamelijke opvoeding van de laatstejaars van een middelbare school kunnen bijvoorbeeld op maandagmorgen en op vrijdagnamiddag worden georganiseerd. De vroegere leerlingen van deze school die dat wensen, kunnen op die manier de lessen bijwonen. De ouders en vrienden kunnen eveneens worden uitgenodigd.

Wanneer er te weinig ruimte beschikbaar is, zoals in de meeste steden, kunnen originele initiatieven een bijdrage leveren tot de inrichting van speelterreinen in open lucht. Dankzij gewestelijke fondsen werd een ongebruikt voetbalterrein van een scholencomplex in een Brusselse voorstad omgebouwd tot een synthetisch oppervlak. Deze infrastructuur wordt nu overdag gebruikt door de leerlingen en buiten de schooluren door de lokale verenigingen en door de buurtbewoners.

De rendabiliteit van de traditionele sportzalen moet worden gewaarborgd door het gebruik ervan te rationaliseren, door tijdens de daluren in deze zalen activiteiten te ontwikkelen die zich richten tot bepaalde categorieën van personen (senioren, werkzoekenden en bestaansminimumtrekkers, thuiswerkenden, enz.). In verband hiermee kan een reflectie georganiseerd worden om de coherentie van de nieuwe bouwprojecten te waarborgen. Het kan hierbij gaan om de volgende punten:

- de architecten en andere projectontwerpers systematisch adviseren, zonder daarbij hun creativiteit te beperken (typezaal, checklists, codificatie, modellen voor het bestek, enz.);*
- een beter gebruik van de beschikbare ruimte aanmoedigen door bijvoorbeeld de voorkeur te geven aan gebouwen met een vierkante en niet met een rechthoekige vorm;*
- de bouw vermijden van te veel op een bepaalde discipline gerichte sportzalen. In 2010 zal deze discipline misschien niet meer hetzelfde succes hebben.*

- *Regelmatig onderhoud*: men moet altijd zeer veel aandacht besteden aan de kwaliteit van de basisinfrastructuur en aan het onderhoud ervan.
- *Basisvoorzieningen*: binnen de buurten moet men eerder de klemtoon leggen op “lichte” infrastructuur dan op gespecialiseerde infrastructuur.

Publieke ruimten mogen niet “overingericht” worden. Een infrastructuur die niet gespecialiseerd en polyvalent is, en ruimten die “spontaan” geschikt zijn voor verplaatsingen, moeten de voorkeur krijgen. Men moet ervoor zorgen dat iedereen een ruimte “creatief” kan gebruiken.

- *Wegwerken van mobiliteitsdrempels*: de ruimte moet ook speciaal ingericht zijn om alledaagse verplaatsingen, bijvoorbeeld voor boodschappen, optimaal mogelijk te maken.

2. In tweede instantie moet de klemtoon liggen op het “spelen” en niet op de sport. Het spel kan “versporten”, maar primair is het inrichten van een buurt waar buurtbewoners samen kunnen spelen.

- *Centrale verankering en zichtbaarheid*: “spel en sport” dat zichtbaar is voor het publiek, is ook een stimulans voor de passieve betrokkenheid bij sport.
- *Het spelen centraal stellen*: men blijft het speelse karakter van sport en spel beklemtonen.
- *Eenvoud*: men moet zich richten op activiteiten die zich kunnen herhalen met een minimum aan bijkomende extra inspanningen.
- *Meerdere initiatieven*: men moet activiteiten voorzien voor alle doelgroepen.
- *Prestatie ondergeschikt aan plezier*: het is aanbevolen om reglementen en activiteiten aan te passen zodat het plezier gemaximaliseerd wordt.
- *Aandacht voor culturele verschillen*: men moet zich aanpassen aan de vraag en de culturele eigenheden.

Bij een dag die exclusief voorbehouden was aan meisjes en vrouwen, en waarbij gebruik werd gemaakt van de schoolinfrastructuren zonder onderscheid tussen de onderwijsnetten, kreeg een publiek van alle leeftijden de gelegenheid om activiteiten zoals dans, trampoline, hip-hop, ... te ontdekken. Na deze ervaring volgden talrijke vragen om een permanent programma te organiseren.

Op initiatief van de gemeentelijke sportdiensten in Frankrijk, wordt momenteel een Europese Sportvereniging opgericht. Ze wil de Europese burgers doen begrijpen dat sport geen einddoel maar een werktuig is, een middel voor de ontwikkeling van het individu en van de samenleving.

3. In derde instantie moeten de initiatieven vanuit de basis voldoende ondersteuning krijgen door een samenwerking met bestaande instanties en overheden.

- Lokale verankering van de sportclubs: er moet een goede samenwerking zijn tussen de buurtsport en de sportclubs (bijvoorbeeld grote clubs zorgen voor een lokale, plaatselijke vertegenwoordiging).
- Professionele omkadering: er zijn bekwame animatoren nodig.
- Belang van vrijwilligerswerk: er moet voldoende ondersteuning zijn voor de vrijwilligers, die het vaak al heel druk hebben.
- Lokale coördinatie: een optimale samenwerking tussen de straathoekwerkers, de bestaande allochtone en autochtone organisaties en de sportambtenaren is noodzakelijk.
- Breder kader: sport moet verweven zijn met andere activiteiten.

In een kleine gemeente werden de met sport en cultuur belaste ambtenaar en de welzijnsmedewerker ondergebracht in eenzelfde lokaal. Op die manier raken zij vertrouwd met elkaars beleid, aandachtspunten en werkvelden.

- Doorgeven van expertise: de opgedane expertise (wat werkt) kan als basis dienen voor het ontwikkelen van draaiboeken waarop anderen kunnen terugvallen.

ENKELE CENTRALE VRAGEN ...

Uit de hierboven opgesomde mogelijkheden van sport als middel tot het verhogen van sociale integratie via het wegwerken van buurtproblemen, blijkt duidelijk dat de effecten van sport eerder indirect dan direct zijn. Sportactiviteiten die stevig verbonden zijn met andere lokale initiatieven, die gebruik maken van bestaande tradities, die oog hebben voor culturele gevoeligheden en die de buurtbewoners een gevoel van *empowerment* en controle geven, lijken een katalysatorfunctie te hebben binnen processen die de sociale integratie bevorderen.

- Moeten “sport en spel” noodzakelijke elementen zijn van buurtontwikkeling en daardoor bijdragen tot sociale integratie?
- Internationaal lijkt buurtontwikkeling – met “sport en spel”-faciliteiten – een belangrijk alternatief voor het programmeren van klassieke recreatiemogelijkheden. Moet de buurtontwikkeling de bewoners dan betrekken bij de besluitvorming waardoor niet alleen de buurt, maar ook het leven van buurtbewoners zelf ingrijpende veranderingen ondergaat?
- Moet men burgers betrekken bij processen van individuele *empowerment* en buurtverandering? Houdt dit in dat onderwerpen die aangekaart worden, eerder ruim moeten zijn en zich niet eng op sport alleen mogen richten? Om te slagen, moet men rekening houden met het feit dat meerdere personen (*stakeholders*) met verschillende belangen hierbij betrokken zijn.

In laatmoderne samenlevingen, die deel uitmaken van een steeds meer globale wereld, stijgt de heterogeniteit. Dit leidt tot etnisch en sociaal gedifferentieerde samenlevingen en leefruimten waarin de perceptie van de publieke buurtruimte niet steeds parallel loopt. Het samen scheppen van een bewegingsruimte waar “sport en spel”-mogelijkheden vanuit de buurt zelf ontwikkeld worden, in een ruimer kader van buurtontwikkeling (economisch, infrastructuur, stadsordering, ecologie...) kan wellicht de sociale cohesie en integratie bevorderen. Hierbij sporten en spelen buurtbewoners niet alleen samen, maar leren ze ook oog en waardering te hebben voor culturele verschillen. Op lange termijn leidt het tot een verrijking en een uitbreiding van hun vriendschaps- en primaire netwerken.

> Thema 2***Verbetering van de toegang tot sportactiviteiten***

In 2010 zal de toegang tot fysieke en sportactiviteiten aanzienlijk verbeterd zijn dankzij een synergie van alle actoren van de samenleving

DEFINITIE VAN DE CONCEPTEN

De toegang tot de sport houdt verband met de mogelijkheden die individuen krijgen om regelmatig sport te beoefenen. Volgens De Waele, Husting, Haller, Sanchez en Thibaut (2001) is het een multidimensionaal concept met psychosociale en materiële aspecten. De toegankelijkheid hangt af van talrijke parameters, zoals ondermeer de financiële middelen, de mobiliteit, het tijdsbeheer, enz. In deze tekst zullen we aandacht besteden aan deze parameters.

“Actoren van de samenleving” zijn voor ons officiële instellingen en structuren, de bedrijfswereld, het verenigingsleven en de individuen. Al deze actoren hebben een invloed op de organisatie van fysieke en sportactiviteiten van de bevolking. Door reglementen te wijzigen en door bepaalde richtsnoeren te volgen, zouden de meeste van deze actoren de toegang van alle burgers tot de sport kunnen bevorderen en aanmoedigen. Ze zouden bovendien de voorwaarden en de beperkingen van de tussenkomst van de overheid kunnen vastleggen.

De synergie verwijst naar het idee dat de actoren van de samenleving, door hun inspanningen te bundelen, een aanzienlijke bijdrage zouden kunnen leveren tot de opbouw van een coherent sportief beleid dat vooral op de lange termijn gericht is. We willen de sporen vastleggen die de samenleving zou kunnen volgen om de toegang tot de sport te vergemakkelijken, door meer bepaald rekening te houden met de verlangens en kenmerken van de verschillende groepen die vaak benadeeld worden op dit domein.

HOE PERTINENT IS DE KEUZE VOOR MEER TOEGANKELIJKHEID TOT FYSIEKE EN SPORTACTIVITEITEN?

De politieke verantwoordelijken blijken steeds gevoeliger te zijn voor de preventieve aspecten van de sport en van de fysieke activiteiten op de gezondheid en op de sociale problemen, en voor hun positieve invloed op de levenskwaliteit. Er is een internationale consensus gegroeid over de noodzaak om de sport toegankelijk te maken voor alle burgers, zonder enige discriminatie, en om een regelmatige sportbeoefening aan te moedigen in alle lagen van de bevolking. In 1978 heeft de UNESCO in haar Internationaal Charter in verband met fysieke opvoeding en sport, aan alle leden aanbevolen om hun inwoners alle mogelijkheden aan te bieden om sport te beoefenen, om hun fysieke conditie te verbeteren en om het sportieve prestatieniveau te bereiken dat overeenstemt met hun mogelijkheden. Het recht van elk individu om *“sport te beoefenen in omstandigheden die elke discriminatie op basis van godsdienst, ras, geslacht, politieke mening of sociale positie uitsluiten”* werd opgenomen in het Europese Charter van de sport van 1992. In België maken deze doelstellingen regelmatig deel uit van de communautaire en lokale projecten.

PROBLEMATIEK

Ondanks deze doelstellingen die gericht zijn op het nastreven van een absolute gelijkheid, moeten we vaststellen dat een deel van de bevolking, wegens persoonlijke of ongewilde redenen, geen toegang heeft tot fysieke en sportactiviteiten. Een aantal publicaties in België en in het buitenland wijzen op dit vlak op het bestaan van soms ongehoorde ongelijkheden tussen verschillende groepen van de hedendaagse samenleving (Bodson et al., 1997; De Knop & Elling, 2000; De Waele et al., 2001; Hillary Commission, 1999). Deze groepen zijn gewoonlijk de immigranten of de leden van etnische minderheden, de vrouwen, de mindervaliden, de kansarmen, de bejaarden, de homoseksuelen, de AIDS-lijdende, de adolescenten, de niet-sportieven en de arbeiders.

Er wordt altijd een lijst opgesteld met obstakels en belemmeringen voor de toegang van deze groepen tot de sportieve activiteiten en verantwoordelijkheden. Hierna volgt een synthese:

- Tijdsgebrek (werk, gezin, andere ontspanning, ...).
- Financieel probleem (bijdrage, lessen, verplaatsingen, aangepaste of basisuitrusting, bijbehorende sociale activiteiten, ...).
- Moeilijke verplaatsing (afstand, geen eigen wagen, veiligheid in verband met het verkeer, veiligheid in verband met de criminaliteit, ...).
- Beschikbaarheid van infrastructures (gebrek aan infrastructuur, huurproblemen voor de overwogen activiteit, incompatibele tijdschema's, ...).
- Kwaliteit van de infrastructures (toegang tot de installaties, aanpassing aan de behoeften, onderhoud, veiligheid, onaangepast materiaal).
- Beschikbaarheid van onthaalstructures (afwezigheid van de gewenste programma's, te groot aantal, onaangepaste doelstellingen, kwaliteit van het beheer, ...).
- Gebrek aan informatie (over de bestaande activiteiten, over de plaats, over de tijdschema's en over de vereiste middelen).
- Concurrentie met passieve vrijetijdsbestedingen.

- Aanpassing van de voorgestelde activiteiten (competitieve vorm van de activiteiten, te hoge vereisten, hardheid, gebrek aan soepelheid, gemengd karakter, probleem van culturele identiteit, vormen van afwijzing, ...).
- Afwezigheid van bekwame (geen kennis van het publiek, verkeerde doelstellingen, onbeschikbaarheid, ...) of aangepaste (te veel mannelijke verantwoordelijken, ...) tussenpersonen.
- Beeld van de sportactiviteit bij het individu en bij zijn omgeving (bestaan van vooroordelen, taboes, "sociale" gewoonten en principes, probleem van gewaardwording van competentie, gebrek aan sociale steun, ...).

INGREPEN OM DE TOEGANG TOT FYSIEKE EN SPORTACTIVITEITEN TE VERBETEREN

In België werden al talrijke initiatieven genomen om de toegang tot sportactiviteiten te bevorderen voor groepen die gewoonlijk uitgesloten worden. Deze ingrepen worden toevertrouwd aan sterk uiteenlopende actoren die meestal op lokaal niveau en zonder echte onderlinge relaties werken. Sommigen vertonen een specifiek karakter omdat ze de sportactiviteiten willen aanmoedigen. Anderen gebruiken sportactiviteiten om een sociale band te smeden of het leefklimaat te verbeteren.

De Knop en Elling (2000) hebben meerdere acties in Vlaanderen en Nederland voor de integratie van immigranten onderzocht. De Koning Boudewijnstichting bleek hierbij een van de meest actieve instellingen op het vlak van de toegankelijkheid van sportactiviteiten voor allochtonen. Via de programma's "Jeugd en sport", "Sportclubs bekennen kleur", "Buurtsport", werden talrijke mogelijkheden aangeboden aan jonge allochtonen. Dankzij deze initiatieven hebben gemeenten, sportclubs en federaties, scholen, jongerenverenigingen of buurtcomités een actieve bijdrage geleverd.

In de schoot van de Stichting werd onlangs het "Nike Fonds" gelanceerd voor de ondersteuning van projecten die vooral gericht zijn op jongeren en die de sport willen gebruiken als een "katalysator voor de maatschappelijke integratie".

Dit Fonds wil initiatieven steunen waarbij jongeren uit minderheidsgroepen, met een handicap of uit achtergestelde milieus of buurten betrokken zijn.

In de Franstalige Gemeenschap kunnen gemeenten steun krijgen in het kader van buurtcontracten voor acties die de integratie van achtergestelde groepen en de strijd tegen het racisme willen ondersteunen, zowel op cultureel als op sportief vlak. De bestaande initiatieven omvatten onder meer de verbouwing van twee sportcentra (Anderlecht en Luik) in moeilijke buurten. Bestaande infrastructuur werden bovendien aangepast voor de opvang van jongeren op verscheidene domeinen die geen verband houden met sportactiviteiten (Clearing House, 1998). Sinds 1995 heeft het Waalse Gewest eveneens een programma ontwikkeld waarmee gemeenten bijkomende steun kunnen geven voor de uitvoering van kleine sociale buurtactiviteiten en voor de opleiding van animatoren voor sportieve buurtactiviteiten (Cel voor Maatschappelijke Integratie van het Ministerie van het Waalse Gewest, 1996). Brohez (1996) heeft de tussenkomsten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op dezelfde domeinen voorgesteld.

Een volledig overzicht van de verschillende acties voor de bevordering van de toegang tot de sport is een bijzonder moeilijke taak wegens het grote aantal organisatorische structuren, de verscheidenheid van de betrokken groepen en het gebrek aan ruchtbaarheid waaraan deze acties vaak lijden. In de meeste steden en gemeenten besteedt de overheid wel aandacht aan de sport, maar de concrete maatregelen zijn vaak moeilijk te identificeren. Sommige Waalse provincies en steden hebben programma's ontwikkeld in verband met de toegang tot de sport. De aanzienlijke middelen die Charleroi besteedt aan de bevordering van de sport, vormen hiervan een duidelijk voorbeeld.

Op strikt lokaal vlak zorgen meerdere verenigingen, die kunnen rekenen op de persoonlijke inzet van enkele hartstochtelijke liefhebbers, ervoor dat iedereen toegang krijgt tot sport. De Football Club Atlas in Brussel, de vzw Cocktail-Longdoz in Luik, Citycoaching in Gent zijn hiervan enkele bekende voorbeelden.

In de verschillende delen van het land zijn andere ingrepen en reflecties bezig: promotie van acties om de toegang tot sport voor vrouwen te bevorderen, verbetering van toegangsvoorwaarden voor mindervaliden, wijziging van de plan-

ning voor het gebruik van de infrastructuren, verbetering van de werkroosters,... Onder druk van internationale structuren lijkt België stilaan een wettelijk kader vast te leggen. De acties van de International Women Group in verband met de toegang van vrouwen tot sport vormen een perfecte illustratie van dit fenomeen. Verenigingen voor de verdediging van of voor hulp aan de burgers organiseren zich bovendien beter en klimmen op de barricades om hun rechten te doen gelden.

Op het vlak van de toegang tot sportactiviteiten, kan de huidige toestand worden vergeleken met een mozaïek dat steeds weer beweegt. Verenigingen, instellingen en individuen nemen immers het initiatief tot diverse projecten en activiteiten op basis van verschillende motivaties. Vier hoofdstructuren kunnen een doorslaggevende rol spelen bij de verbetering van de toegangsvoorwaarden tot sportactiviteiten: (1) de school, van om het even welk niveau of richting; (2) de georganiseerde sport waarin clubs en federaties moeten samenwerken; (3) het niet-sportieve verenigingsleven met de jeugdverenigingen en de culturele verenigingen; (4) de lokale overheden die de burgers rechtstreeks kunnen bereiken en kunnen optreden als organisator, coördinator en informatiebron. Wanneer men rekening houdt met hun invloed op de verdeling van de tijd waarover de werknemers beschikken, zou men de bedrijven, en, meer algemeen gezien, de werkgevers, eveneens als een betrokken partij kunnen beschouwen.

Het lijkt evident dat een algemene actie slechts mogelijk is wanneer duidelijke gedragslijnen en operationele doelstellingen worden vastgelegd. In navolging van de "Taskforce on Sport, Fitness and Leisure", die opgericht werd door de Nieuw-Zeelandse regering, vergt dit een ruim en openlijk overleg rond een federaatief project met alle betrokken actoren (Hillary Commission, 2000).

De beschikbaarheid van een aangepast budget is natuurlijk een doorslaggevend element voor het succes van dit type van activiteit. De overheid zou een financiële bijdrage moeten leveren, meer bepaald op het domein van de infrastructuur, maar ook de deelnemers zouden zich moeten engageren. De subsidiëring zou gekoppeld moeten zijn aan het bestaan van projecten die beantwoorden aan bepaalde kwaliteitscriteria, zowel op vlak van het management als van de integratie in een bredere beleidsaanpak.

De betrokkenheid van de deelnemers bij het beslissingsproces voor de keuze van de activiteiten en van de organisatiemiddelen blijkt vaak een succes criterium. Een van de andere gebruikelijke aanbevelingen vraagt de sterke betrokkenheid van de gebruikers bij het beheer van de activiteiten.

Talrijke Belgische en buitenlandse publicaties stellen praktische aanbevelingen of suggesties voor om de toegang tot sportactiviteiten te verbeteren (De Knop, De Martelaer, Theeboom, Van Engeland & Van Puymbroeck, 1994; Groupe de Travail International sur les Femmes et le sport, 2002; Knops, 1995; Mills, 1998; Unité régionale de loisir et sport de Québec, 2001).

ENKELE ONTWIKKELINGSVOORWAARDEN DIE DE WERKGROEP IDENTIFICEERT

Uitgangspunten

Het betreft hier twee fundamentele aspecten van het aangeboden product en van de mensen die het voorstellen.

- 1. Basisvoorwaarde om de toegang te verbeteren: aangepaste activiteiten aanbieden.**
  - Het voorgestelde product moet duidelijk worden omschreven en het moet beantwoorden aan de behoeften van het doelpubliek.
  - De organisatie moet beantwoorden aan bepaalde kwaliteitscriteria.
  - Bij de berekening van de kostprijs voor de deelname moet men rekening houden met de vaak beperkte middelen van de betrokken bevolking.
  - De activiteiten moeten in de buurt van de leefomgeving worden georganiseerd.
  - De inhoud van de activiteiten moet rekening houden met de verscheidenheid van de zaken waarin de deelnemers belang stellen.

2. Werk voor de verschillende actoren: verbetering van de coördinatie.

- De gemeente moet de draaischijf worden om de op haar grondgebied beschikbare kansen te inventariseren en te activeren.
- De sportclubs moeten zich openstellen voor een ongebruikelijk publiek.
- De onderwijsinstellingen moeten de bevoorrechte partners worden van de openbare en privé-initiatieven.
- De socio-culturele sector en zijn lokale verenigingen moeten zich meer actief integreren in de sportverenigingen en partnerships aangaan.
- De werkgevers moeten worden betrokken als partners of als (co-)organisatoren.

De twee voorstellen die achtereenvolgens aan de geraadpleegde personen werden voorgelegd in het kader van het tweede thema, waren rechtstreeks gebaseerd op de door de werkgroep beschreven uitgangspunten:

- *We hebben benadrukt dat de verbetering van de toegang tot de sportactiviteiten een programmering van gediversifieerde kwaliteitsactiviteiten vraagt die beantwoordt aan de verlangens van het publiek, die een aangepaste kostprijs heeft en die georganiseerd wordt in de buurt van de leefomgeving.*
- *We hebben benadrukt dat voor de verbetering van de toegang tot de sportactiviteiten een betere coördinatie tussen de verschillende actoren van de samenleving noodzakelijk is.*

Geïdentificeerde mogelijke ingrepen

We hebben de mogelijke ingrepen geklasseerd in drie categorieën en ze ter reflectie voorgelegd. Zoals de verscheidenheid van de door de geraadpleegde personen geformuleerde voorstellen aantoonde, kan deze lijst nog worden aangevuld.

1. Openbare - privé-initiatieven

- *Combinatie van de “privé - openbare” en “lokale - centrale” subsidies:* de middelen moeten kunnen worden gecombineerd om de inspanningen rendabeler te maken.
- *Verkrijgen van de steun van alle ministeries (volksgezondheid, sociale integratie,...):* om een algemene programmering te verkrijgen zijn coherente politieke beslissingen vereist.

Kinderen van asielzoekers kunnen zich niet inschrijven omdat ze niet over de vereiste documenten beschikken (identiteitskaart, verzekering). De lokale overheid kan dit probleem oplossen.

- *Decentralisering van de openbare (subsidie) en privé- (sportfederaties) initiatieven:* het voornaamste beslissingsniveau zou op het lokale vlak moeten liggen. Hier gebeuren immers de ingrepen en kent men de noden van de burgers.
- *Erkenning van de gemeentelijke overheid als draaischijf:* de gemeentelijke sportdiensten en/of sportraden zouden de bevoorrechte gesprekspartners moeten zijn voor de coördinatie van de tussenkomsten van alle overheden.
- *Stimulatie van de beweging op alle beslissingsniveaus:* de toegang tot de sportactiviteiten moet een constante aandacht krijgen, moet een “nationaal” project worden en moet betrekking hebben op de vele facetten van het sociale leven (gezin, school, werkomgeving, ontspanning, ...).

Dankzij het Jeugdsportcontract van de Vlaamse overheid kunnen scholen, sportclubs en gemeenten elk samenwerkingsverband subsidiëren. Deze combinatie moet worden verruimd en mag niet beperkt worden tot gestructureerde clubs omdat vele kandidaten uit de boot vallen.

- *Definitie van het beleid waarop de ingrepen van de verschillende actoren gebaseerd zijn:* de verschillende categorieën van actoren zouden hun middelen, doelstellingen en deskundigheid moeten definiëren om gemeenschappelijke strategieën te kunnen opstellen.

- *Nagaan of de verschillende actoren bereid zijn tot synergie:* iedereen moet zich verbinden tot samenwerking.
- *Oprichting van een coördinerend orgaan om alles te volgen:* zonder coördinatie van de initiatieven op alle niveaus op het domein van ingrepen, infrastructuur en reglementering, kan de huidige situatie onmogelijk gunstig evolueren.
- *Informatie van het publiek en promotie op grote schaal van de fysieke activiteit:* iedereen zou van elke betrokken partij probleemloos duidelijke inlichtingen moeten kunnen krijgen over alle op het hele grondgebied beschikbare middelen.
- *Oprichting van een structuur die de sport voor allen moet coördineren:* de opvang van de beoefenaars met andere motivaties dan de competitie, die gewoon “nieuwe” sporten willen ontdekken of deelnemen aan activiteiten met meerdere sporten, zou systematischer moeten verlopen.
- *Exploitatie van de ingrepen van de sportfederaties:* de sportbeweging zou meer mogelijkheden moeten krijgen om zich te integreren in de activiteiten van andere sectoren van de samenleving (onderwijs, werkomgeving, ...).
- *Bijdrage op hoog niveau in de financiering van sport voor allen:* voordeel halen uit gemakkelijker beschikbare middelen: een deel van de financiële transacties in de beroepssport zou moeten worden gebruikt voor de financiering van ingrepen om een groter aantal burgers de kans te geven om een sport te beoefenen op hun niveau.

2. Horizontale coördinatie

- *Veralgemening van de gemeentelijke structuren voor de coördinatie van de sport:* elke gemeente zou een sportdienst moeten hebben die zijn middelen ter beschikking stelt van het publiek. Er zouden eveneens sportraden moeten worden opgericht in de gemeenten waar dit nog niet gebeurd is. De lokale openbare en privé-actoren die er deel van uitmaken, zouden worden belast met het vastleggen en toepassen van een sportbeleid dat uitgewerkt wordt in functie van een collectief project dat rekening houdt met de “nationale” aanbevelingen en met de lokale kenmerken. Een lokaal sportcharter, dat kan gebruikt worden als referentiegids voor de ingrepen op het domein van de sport, zou moeten worden opgesteld.

- › *Animatie van de coördinatie:* deze taak zou moeten worden toevertrouwd aan vaklui die belast worden met de ontwikkeling van synergie tussen de lokale actoren.
- › *Coördinatie van het beheer van de infrastructuur op het lokale niveau:* de rechtvaardigheid van het gebruik van infrastructuren en beschikbare middelen moet worden onderzocht om na te gaan of een bepaalde groep niet benadeeld wordt en hun toegang tot de activiteiten moet worden vergemakkelijkt (openbaar vervoer, prijzen, tijdschema's).
- › *Inrichting van de infrastructuur:* een aantal substantiële wijzigingen moeten worden geprogrammeerd om bepaalde groepen te kunnen opvangen (toegangshellingen voor mensen met een handicap, crèches, moderne uitrusting, veiligheid, netheid, ...).

Door goed beredeneerde keuzes te maken, kunnen de overheden de toegang tot sportactiviteiten verbeteren. Dat kan bijvoorbeeld door de bouw van zwembaden met getinte ruiten voor de moslimbevolking, de inrichting van fietspaden of de inrichting van toegangshellingen en andere inrichtingen voor mindervaliden. Waarom het concept van het "sportpaspoort" bovendien niet uitbreiden en de houders ervan bijvoorbeeld het recht geven om gratis gebruik te maken van het openbaar vervoer?

De fysieke toegankelijkheid van publieke ruimten moet worden aangepast voor mindervaliden. Voor mensen met een fysieke handicap valt dit nog mee, maar voor mensen met een visuele of verstandelijke handicap is dit heel wat moeilijker. Op een speelplein werd bijvoorbeeld een fysiek toegankelijk speeltuig geplaatst (een type schommel met hangmat). Bedrijven en het internet leveren andere inspiratiebronnen. In Nederland zijn er meer bedrijven die op dit vlak ervaring hebben. Er bestaat een volledige checklist met de breedte van de deuren, de hellingsvlakken... waarmee een nieuwe buurt bijvoorbeeld rekening zou kunnen houden. Voor visueel en verstandelijk gehandicapten bestaat een gelijkaardige lijst.

- › *Ontwikkeling van lokale Infosport-cellen*: de promotie van de bestaande sportactiviteiten bij de burgers is even fundamenteel als de identificatie van hun noden en de uitwisseling van informatie tussen de verschillende actoren om de gebruikte middelen rendabeler te maken.

De opmaak van een kadaster van de opvangmogelijkheden buiten schoolverband is ongetwijfeld een veelbelovend project, dat bijzonder nuttig is voor de coördinatie en dat verder zou moeten gaan dan de wereld van de sport-actoren. Hiermee wil men immers eveneens een betere synergie bereiken tussen heel uiteenlopende actoren.

Het partnership tussen de verenigingen die actief zijn in een gemeente, moet een belangrijke doelstelling zijn. Op die manier kunnen alle middelen en bruikbare inrichtingen immers worden gecentraliseerd om fysieke activiteiten te organiseren. Er worden een repertorium en een inventaris opgemaakt van het beschikbare materiaal. Op die manier kunnen potentiële organisatoren beschikken over een interessant hulpmiddel, aanzienlijke kosten besparen en hun projecten diversifiëren.

Buspendiensten inlassen tussen de zwembaden of de sportcentra zodat geïnteresseerden op verschillende plaatsen in de stad kunnen instappen. Sportliefhebbers kunnen dan gemakkelijker van de ene discipline of sportactiviteit naar een andere trekken.

Om de kinderen de mogelijkheid te geven om het zwembad van de aangrenzende gemeente te bezoeken, worden 's zondags gemeentelijke bussen gratis ter beschikking gesteld.

- › *Gemeentelijke sportscholen*: bij de bewoners zou een “sportcultuur” kunnen worden ontwikkeld door in de infrastructuur van de scholen van alle netten, buiten de perioden voor de verplichte opleiding, aan de jongeren een motorische vorming met meerdere sporten te geven, als aanvulling van de lichamelijke opvoeding in de school. Daarbij kunnen de lokaal beschikbare middelen (coördinatie tussen de leraren lichamelijke opvoeding, de lokale sportclubs en de gemeentelijke sportdienst) worden ingezet.

- *Samenwerking van de sportsector met het onderwijs en met de culturele sector: de lokaal georganiseerde activiteiten moeten absoluut passen in het kader van een collectief project dat rekening houdt met het specifieke karakter van de twee sectoren.*

Oprichting van een buurtcomité "Sport en Spel", dat belast wordt met de coördinatie van het volledige aanbod tussen de verschillende betrokken actoren: bewoners, verenigingen, scholen,... De school zou zich voor dit comité kunnen inspireren op haar eigen initiatieven op vlak van "Sport en Spel".

- *Ontwikkeling van ingrepen die gemeenschappelijk zijn voor meerdere actoren: door relaties tussen de animatoren van sportmogelijkheden in de buurt, de gemeenten en de clubs te creëren, zou men de toegangsmogelijkheden tot sportactiviteiten kunnen verbeteren.*

Voorbeeldige samenwerkingsacties van actoren uit verschillende sectoren verdienen navolging. Een industriële stad geeft aan alle jongeren die het wensen, de mogelijkheid om op woensdagnamiddag voetbal te spelen in de lokale club, onder begeleiding van door de stad betaalde buitenschoolse sportbegeleiders.

- *Aan sportlui de mogelijkheid geven om te spreken met de directie van de clubs: in de goed georganiseerde sportverenigingen zijn de leden vertegenwoordigd in de bestuursorganen waar de strategische beslissingen worden genomen.*
- *Opleiding van sportinstructeurs: een zeer belangrijk element is een omkadering die aangepast is aan het doelpubliek (kennis van de cultuur, coherentie met de vertegenwoordigingen en specifieke noden van de doelgroepen).*

Om een aangepaste omkadering te vinden, gebruiken de gemeenten soms zeer sterk verschillende methoden. Bepaalde gemeentelijke overheden hebben leraren lichamelijke opvoeding aangeworven voor de efficiënte omkadering van de sportpraktijken van de bevolking. Andere hebben een inspanning geleverd om aan jonge werklozen die een integratie in de arbeidsmarkt zoeken, een opleiding van socio-sportieve animator te geven.

Het bestaande aanbod van opleidingen op vlak van de fysieke en sport-activiteiten zou moeten worden uitgebreid met vormingen die meer de nadruk leggen op de sociale en relatie-aspecten. Maar de opleidingen zouden vooral een professionele erkenning moeten krijgen, wat vandaag absoluut onvoldoende het geval is in ons land (met uitzondering van de leraren lichamelijke opvoeding). Hier zou de overheid wetten moeten voorzien, maar deze bevoegdheid overstijgt natuurlijk het lokale niveau.

- › *Betrokkenheid van de clubs bij de organisatie van activiteiten die beantwoorden aan diverse vraagstellingen van individuen.*
- › *Verruiming van de keuze van activiteiten: de hergroepering van de middelen van de verschillende actoren en de analyse van de reële noden en vragen van de bewoners leveren een aanzienlijke bijdrage tot de diversificatie van het aanbod. Dit zal beter op reële noden inspelen.*

De omkadering van sportactiviteiten waarvoor de bevolking belangstelling heeft, is een van de hoofdzorgen. In een stad werden bijvoorbeeld vijf leraren lichamelijke opvoeding aangeworven om buiten de schooluren in de scholen in te staan voor de sportactiviteiten. Dit biedt kansen aan sportinstructeurs die geen werk hebben, om toch acties te organiseren. Van het werkloosheidsbureau naar de aerobics-les van 9 tot 10 uur 's morgens is voor deze sportvaklui maar een kleine stap die ze bereid zijn te zetten. En het werkt!

In de buurt van een stad organiseren sociale sportanimatoren en culturele opvoeders verscheidene sportactiviteiten (opening van het aankomst-circuit van Parijs-Brussel om het veilige gebruik van de fiets en van rollers te promoten, organisatie van voetbalwedstrijden, organisatie van evenementen zoals de 4 uren autopéd en een voetbaltoernooi tussen verschillende buurten). Door dit laatste initiatief hebben 15 kinderen zich trouwens ingeschreven bij een plaatselijke club.

E Een industriële stad opent elk jaar een immens sportcomplex voor de plaatselijke lagere scholen. De kinderen krijgen de gelegenheid om kennis te maken met negen verschillende sportactiviteiten (schermen, nieuwe sporten,...) en nemen eveneens deel aan een activiteit om de bevolking bewuster te maken. Dankzij deze organisatie, die het resultaat is van een samenwerking tussen de animatiecel en de clubs van de stad, krijgen talrijke clubs de gelegenheid om nieuwe leden aan te trekken.

E Elk jaar stelt een Ardense gemeente tijdens de schoolvakanties sportstages voor. Het speciale karakter ervan ligt in het feit dat de deelnemers zich moeten inschrijven voor tien verschillende disciplines die ze dus elk een halve dag lang beoefenen.

E De gemeentelijke overheden zijn natuurlijk goed geplaatst om te beantwoorden aan de noden van de bevolking op vlak van sportbeoefening. Dit houdt verband met de diversificatie van de sportinfrastructuren en van de activiteiten die er georganiseerd worden. De schepenen van Sport, Crèches en Peutertuinen, en Cultuur hebben nu hun inspanningen gecoördineerd om een ambitieus project van “sport-familie” uit te voeren. Dit project heeft in een verlaten industriële site twee zalen voor psychomotorische activiteiten (één voor kinderen van 0 tot 3 jaar, een andere voor kinderen van 3 tot 5 jaar), een zaal voor meerdere sporten die voorbehouden blijft aan de buurtbewoners, en een ruimte voor artisanale activiteiten die openstaat voor kleine verenigingen (o.a. djembé) opgeleverd.

- › *Ontwikkeling van het feestelijke aspect:* er zouden meer lokale initiatieven moeten komen die gericht zijn op sportontdekkingen, meer bepaald via activiteiten rond het spel, de ontmoetingen, de vriendschap, de ontdekking van de buurt, de gezelligheid.

E De “autoloze” dagen zijn in meerdere opzichten katalytische evenementen die de bewoners aanmoedigen om, in een gemoedelijke sfeer, de genoegens van de fysieke activiteiten te herontdekken met het gezin of met vrienden. Ze leveren zeker een bijdrage tot de ontwikkeling van een sociale band.

3. Financiële steun

- *Creatie van financiële aanmoedelingen voor de actoren of deelnemers:* verscheidene procedures zouden moeten worden veralgemeend om de financiële lasten van sommige doelgroepen of van de opvangstructuren te verminderen (sportcheques, subsidies, fiscale aftrek, ...).
- *Verdeling van de budgetten:* het grootste deel van deze budgetten zou naar de steden en gemeenten moeten gaan, zodat zij kunnen zorgen voor een aanzienlijk dienstenaanbod.
- *Selectieve toekenning van de subsidies:* ze zouden vooral moeten bijdragen tot de verbetering van het gebruik en van de inrichting van bestaande infrastructuur en voor opleidingen.
- *Normalisering van de projectmatige steun:* door meer ingrepen te voorzien die de deelname aan sportactiviteiten bevorderen, zal de toegang worden verbeterd (sportcheques voor achtergestelde jongeren, premies voor thuiswerkenden, fiscale aftrek voor ondernemingen die sportactiviteiten aanmoedigen, uitnodigingen en gratis toegang voor activiteiten, toekennen van premies naargelang van de deelname, ...).

Op basis van hun eigen ervaringen benadrukken mensen van de praktijk de dringende nood aan een aanpassing van de manieren waarop openbare subsidies voor sportactiviteiten worden toegekend.

Er werden twee ideeën geformuleerd:

- *De overheid zou bijvoorbeeld het in Frankrijk geldende principe van de verdeelsleutels voor de subsidies kunnen toepassen op nationale schaal. Een sportvereniging zou moeten beantwoorden aan bepaalde precieze criteria (aantal jongeren, lokaal sportbeleid, vorming van de leiders, kwalificatie van de kaders, initiatieven die gericht zijn op meerdere bevolkingstypes, gemengdheid, toegang voor mindervaliden, doelstellingen op het domein van de sociale integratie, enz.) om subsidies te kunnen krijgen. De deskundigheden van de sportopvoeders, vooral gesitueerd bij de competitieve sport op hoog niveau, zouden kunnen worden gebruikt op andere niveaus door middel van een*

zekere coördinatie tussen de lokale verenigingen. In de Franstalige Gemeenschap zou deze taak kunnen worden toevertrouwd aan de toekomstige “Centres Sportifs Locaux Intégrés” (Geïntegreerde Lokale Sportcentra). De overheid moet dan wel rekening houden met dit aspect bij de uiteindelijke uitwerking van het decreet.

- *De overheid beschikt over de nodige middelen om de ontwikkeling van lokale initiatieven te bevorderen die voorrang willen geven aan het ludieke aspect van de sport. Organisaties zoals ontmoetingen met meerdere sportactiviteiten tussen verschillende buurten, psychomotorische initiaties, enz., zouden bijvoorbeeld kunnen genieten van bijzonder voordelige verdeelsleutels voor de subsidies.*

De lange opsomming van mogelijke actiesporen voor de verbetering van de toegang tot “sportactiviteiten voor iedereen” die de werkgroep voorstelt, evenals de aanvullende voorbeelden die de bevoorrechte getuigen aanbrengen, vormen zeker een bijzonder vruchtbare gegevensbasis voor de mensen van de praktijk. Deze gegevens zullen hun weg vinden naar de website **www.socialsamenhang.be**, waar ze zullen worden ontwikkeld, bijgewerkt en verrijkt met nieuwe getuigenissen en ervaringen van een groeiend aantal actoren uit diverse domeinen.

KNELPUNTEN - TE BESPREKEN THEMA'S

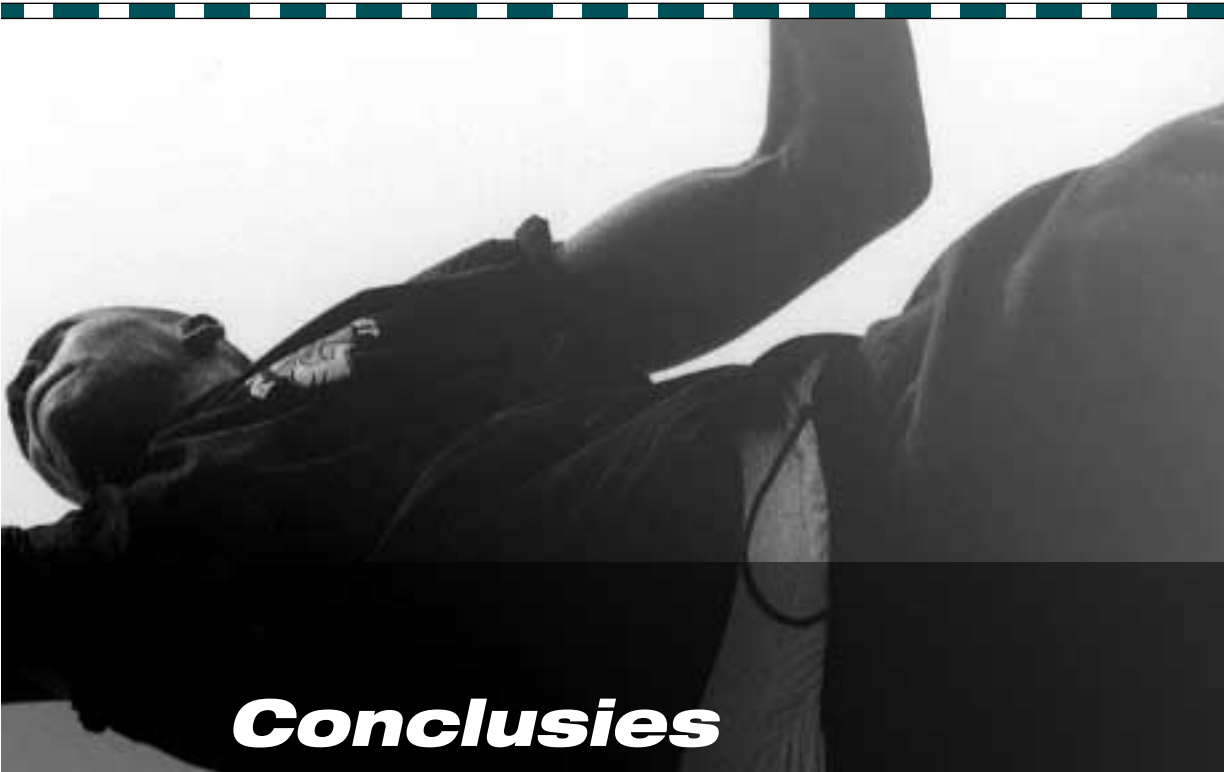
We hebben geprobeerd om een ideaal beeld te geven van de uit te voeren ingrepen. Misschien zijn we te optimistisch in verband met de mogelijkheden om de gestelde doelstellingen op vlak van de toegang tot sportactiviteiten te halen. Deze lijst van knelpunten toont echter aan dat we ons bewust zijn van de moeilijkheden en obstakels waarmee men onvermijdelijk rekening moet houden bij dit soort projecten. Dit vraagt een grondige reflectie en een creatieve zoektocht naar oplossingen. Er moet dus de nodige tijd worden besteed aan het zoeken naar mogelijke antwoorden op de volgende vragen:

- Hoe kan men een inventaris ontwikkelen en deze actualiseren op vlak van de toegang tot sportactiviteiten?
- Kan men op basis van de wettelijke structuren een samenhangend beleid voeren op vlak van de toegang tot sportactiviteiten?
- Welke reële belangstelling hebben de besluitvormers voor deze doelstelling?
- Hoe kan men de coördinatie tussen de verschillende actoren doeltreffend organiseren?
- Hoe kan men de efficiëntie van de acties van de verschillende actoren evalueren?
- Hoe kan men spectaculaire ingrepen en eendagsvliegen vermijden en de voorkeur geven aan eenvoudige maar duurzame oplossingen?

De mensen van de praktijk en de vertegenwoordigers van de verschillende maatschappelijke sectoren zullen waarschijnlijk nog andere problemen en/of oplossingen kunnen identificeren. Om dit initiatief te doen slagen moet daarom zo snel mogelijk een gestructureerde en doelmatige communicatie worden voorzien. We menen dat deze publicatie hiertoe kan bijdragen.

Conclusies

5

Met deze verkenning trachtte de Koning Boudewijnstichting op een toegankelijke wijze de positieve verbanden tussen de samenleving en de sport te valoriseren. De stuurgroep van dit project heeft het wederzijdse belang benadrukt en beklemtoonde heel wat uitdagingen op korte termijn. Daardoor kan dit eindrapport een basis en inspiratiebron vormen voor alle actoren die met betrokkenheid de vele maatschappelijke mogelijkheden van de sport willen centraal stellen.

Het project heeft zich ontwikkeld met veel respect voor de criteria diversiteit, openheid, creativiteit en communicatie. Daarbij bleef het fundamenteel belangrijk om een sterke instroom van ideeën mogelijk te houden en de toekomst van deze reflectie niet te nauw te begrenzen.

De inhoud van dit rapport illustreert indringend de relevantie van de gekozen thema's. De koppeling van theoretische voorstellen aan concrete voorbeelden biedt een erg globaal beeld van wenselijke doelstellingen en stippelt concrete pistes uit om daadwerkelijk de verbinding tussen de samenleving en de sport te optimaliseren.

Zoals vele andere sociale sectoren is de sport gehecht aan zowel de leefwereld van (groepen) mensen als aan de regelende en ondersteunende overheden. Het is de leefwereld van mensen die het initiële kader voor het sport en het spel vormen. De vele voorbeelden in dit rapport illustreren overvloedig deze werkelijkheid. Ze verdienen een ondersteuning op het financiële en organisatorische vlak.

Alle getuigen beklemtonen de nood aan goed opgeleide organisatoren en begeleiders van activiteiten en initiatieven in deze context. Overheden moeten voldoende investeren in de vorming van deze kwaliteitsvolle omkadering. Dit mag echter niet leiden naar een te strakke regie die het dynamisme en de spontaniteit zou fnuiken. Regelgeving ter zake mag geen kloof veroorzaken tussen burgers en overheid. Het overheidsbeleid moet hier vooral faciliteren zodat de maatschappelijke kracht van de sport een bevoorrechte status verwerft. Het is een grote uitdaging om een goed evenwicht te vinden tussen basisinitiatieven (meestal op buurtniveau) en een adequaat overheidsbeleid ter ondersteuning ervan.

Bij deze verkenning werden er getuigen uit vier “werelden” gerekruteerd en bevraagd (onderwijs, verenigingsleven, bedrijfsleven en overheden). Deze werelden werden als belangrijke “maatschappelijke omgevingen” beschouwd en de getuigenissen eruit klonken helder en eensgezind.

Voor de lokale besturen klonken deze als volgt:

1. Het voorzien bij nieuwe verkavelingen van publieke groene ruimten, open en vrij toegankelijk en met een inrichting die spel en sportieve recreatie mogelijk maakt, met bijzondere aandacht voor vormen van expansief spel en sport.
2. Door een adequate planning van de publieke ruimte een originele koppeling maken van esthetica en speelmogelijkheden, bijv. een verlichtingspaal die ook als basketbalring functioneert, enz.

Bij de sector onderwijs werd o.a gesteld:

1. Bij planning van lokale infrastructuur moet de samenwerking tussen de netten voorzien worden. Hierbij is een grotere beschikbaarheid van de schoolgebouwen, de sportfaciliteiten en speelplaatsen evident.
2. Het concept van de ‘integrale school’ maakt het mogelijk om schoolinfrastructuur op gemakkelijke wijze beschikbaar te stellen – ongeacht het type school. Dit vraagt uiteraard extra investeringen (o.a beveiliging, toezichhoudend personeel...), maar deze kunnen leiden naar een win-win situatie voor diverse actoren.

Het verenigingsleven kan zich concentreren op:

1. Beter samenwerking, ook tussen initiatieven die misschien verschillende doelstellingen nastreven. Dit kan leiden naar vernieuwing en verbetering van de overheidssteun.
2. Aandacht voor de brugfunctie tussen burgers en overheid. Maatschappelijke initiatieven op buurtniveau, zeker deze op het vlak van sportieve recreatie, kunnen veel en diverse mensen aantrekken.

Het bedrijfsleven kan gaan voor:

1. De creatie van een systeem van tijdskrediet dat de werknemers in staat stelt om te sporten. Dit biedt meteen ook een antwoord op de stijgende flexibiliteit die van hen verwacht wordt.
2. Naar analogie van de algemene maatschappelijke waardering van de sportbeoefening, de lichaamsbeweging promoten als element in de bedrijfscultuur.

De sterke verankering van de voorstellen mag niet voorbij gaan aan de dringende noodzaak om de coördinatie tussen de verschillende beleidsniveaus te verbeteren ... en dat deze behoefte niet gevangen blijft in beloften en woorden. Dit betekent een duidelijke en vooral duurzame stijging van de middelen voor de promotie van sportieve recreatie en lichaamsbeweging bij alle burgers.

Naast de aanbevelingen in dit rapport zal er – als rechtstreeks gevolg van deze verkenning – ook een aparte plaats voorzien worden op de webstek **www.socialesamenhang.be** (een initiatief van de Koning Boudewijnstichting, uitgevoerd door het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk). Het project “Buurtsport” werd door de Stichting aangezocht om op regelmatige en indringende wijze deze webstek te voorzien van verhalen, good practices, tips en verwijzingen direct gekoppeld aan de relatie sociale cohesie, toegankelijkheid en sportieve recreatie.

Tenslotte: dit rapport behandelt maar enkele – weliswaar belangrijke – aspecten van de relatie samenleving en sport. Er zijn nog heel wat andere fundamentele uitdagingen. We houden er aan om de belangrijkste actoren op het beslissingsveld van de brede sportsector te adviseren om sterk te investeren in een samenhangend sportbeleid, gebaseerd op degelijke analyses en in een duurzaam perspectief.

SLOTWOORD VANUIT DE STUURGROEP

Van bij de start van het project werd de stuurgroep “Samenleving en Sport” geconfronteerd met de complexe wijze waarop beide elkaar beïnvloeden, zowel in de negatieve als de positieve zin.

Kiezen is altijd een beetje verliezen. In die zin is dit rapport niet allesomvattend. Heel wat thema's en interacties werden buiten beschouwing gelaten. Ze zullen echter vroeg of laat opduiken en moeten worden opgenomen.

De commissie heeft ervoor geopteerd in eerste instantie de aandacht van beleids- en andere verantwoordelijken te vragen voor het belang van het thema “Samenleving en Sport”. Belangrijk omdat het deel uitmaakt van het leven van alle dag, van alle burgers, ongeacht hun leeftijd en sociale status, hun culturele of etnische afkomst, hun fysieke mogelijkheden/aspiraties... Onze samenleving is doordrongen van sport. En “sporten” gebeurt steeds in een maatschappelijke context.

De stuurgroep vond het daarom belangrijk in eerste instantie de beleidsverantwoordelijken uit te dagen om de toegankelijkheid van sportinfrastructuur in de meest brede betekenis van het woord, (opnieuw) in hun beleidsontwikkeling mee op te nemen. Voor de leden van de stuurgroep leverde deze eerste focus alleszins bijzonder rijke ideeën op. Ideeën waarvan wij hopen dat ze niet alleen inspireren tot mee-denken, maar vooral dat ze op het lokale vlak aanleiding geven tot effectieve realisaties.

Zoals eerder reeds gesteld komt in dit rapport niet alles aan bod. Twee aspecten die mijn persoonlijke zorg wegdragen en die, hoe dan ook, in het verlengde van de thema's van dit rapport vroeg of laat aan bod zullen komen, wil ik hier al even voor het voetlicht gooien.

- *wil je burgers aan het sporten krijgen dan is het uiteraard essentieel dat de toegang tot de sportinfrastructuur zo laagdrempelig mogelijk wordt. Het is echter belangrijker om mensen aan het sporten te houden, liefst levenslang. Op dit terrein zal nog wel heel wat onderzoek nodig zijn;*

- *een andere zorg betreft de aandacht om sport en bewegen weer “integraal” deel te laten uitmaken van ons leven. Hoe zorg je ervoor dat “bewegen” in een natuurlijke omgeving opnieuw tot onze alledaagse “verworvenheden” gaat behoren?*

Dat zou kunnen door bijvoorbeeld opnieuw “beweging” te krijgen in de mobiliteit van het “woon-werkverkeer”. Zo blijven sport en beweging niet louter het terrein van de vrijetijdsbesteding, onderwijs of gezondheidszorg... hun potentie en kracht reiken immers veel verder.

Kristien Arnouts

*Inspecteur-generaal secundair onderwijs
Lid van de Stuurgroep Samenleving - Sport*

Referenties

Bodson, D. et al. (1997). La pratique du sport en Communauté française. Synthèse analytique des résultats. *Sport*, 40, 3-4 (159/160), 5-41.

Brohez, J.-P. (1996). Sport et intégration en Région de Bruxelles-Capitale. *Sport*, 39, 3 (155), 24-29.

Cellule d'Intégration sociale du Ministère de la Région wallonne (1996). "Rencontres de Quartier". Petites infrastructures et animations sociales de quartier en Région wallonne. *Sport*, 39, 3 (155), 9-13.

Clearing House (1998). D'Amsterdam à Lisbonne... Sélection d'initiatives exemplaires. Rapport de la deuxième Table ronde sur le Sport, la Tolérance et l'Esprit Sportif. Bruxelles: Clearing House.

Conseil de l'Europe (1992). Bulletin d'informations sportives. Rapport sommaire du Secrétaire général. Direction de l'Enseignement, de la Culture et du Sport, *MSL*, 7 (92), 11, 2609-2630.

Conseil de l'Europe (1999). Recommandation sur le rôle du sport pour promouvoir la cohésion sociale (99/9). Consulté en avril 2002 sur le site: <http://culture.coe.fr/infocentre/txt/fr/fsprec99.9.htm>

Conseil européen de Nice (2000). Conclusions de la Présidence. Annexe 4. Déclaration relative aux caractéristiques spécifiques du sport et à ses fonctions sociales en Europe devant être prises en compte dans la mise en œuvre des politiques communes. Consulté en juillet 2002 sur le site: http://www.europarl.eu.int/summits/nice2_fr.htm#an4

De Knop, P., De Martelaer, K., Theeboom, M., Van Engeland, E., & Van Puymbroeck, L. (1994). Sport als integratie voor migrantenjongeren. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

De Knop, P. & Elling, A. (2000). Sport et égalité des chances. Société & Sport. Bruxelles: Fondation Roi Baudouin.

De Waele, J.-M., Husting, A., Haller, D., Sanchez, M.-J. & Thibaut, A. (2001). Femmes et sport en Communauté française. Rapport final de l'étude réalisée par le Groupe Pluridisciplinaire Sport et Société de l'Université Libre de Bruxelles (GEPSS-ULB). Sport, 44, 173, 9-41.

Groupe de Travail International sur les Femmes et le sport (2002). La Boîte à outils de Montréal. Legs de la Conférence mondiale 2002. Consulté en juillet 2002 sur le site: <http://www.canada2002.org/f/toolkit/index.htm>

Hillary Commission (1999). Push Play. Consulté en juillet 2002 sur le site: <http://www.hillarysport.org.nz/pushplay/pdfs/pushplay.pdf>

Hillary Commission (2000). Developing the competitive sport system in the next decade. A strategic discussion paper from the Hillary Commission. Consulté en juillet 2002 sur le site: <http://www.hillarysport.org.nz/pdfs/strategy/directions.pdf>

Knops, G. (Ed.) (1995). Sportclubs bekennen kleur. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

Mills, D. (1998). Le sport au Canada: C'est l'affaire de tous et toutes. Leadership, partenariat et imputabilité. Consulté en juillet 2002 sur le site: <http://www.parl.gc.ca/InfocomDoc/36/1/cher/Studies/Reports/sinsrpo5-f.htm>

Sage, G.H. (1979). Sport and the Social Sciences, Annals of the American Academy of Political and Social Science; 445, 1-14.

SCAD Plus (1999). Rapport de la Commission COM (99) 644 final SPORT La fonction sociale du sport. Consulté en avril 2002 sur le site: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/fr/lvb/l35005.htm>

Unité Régionale Loisir et Sport de Québec (2001). Le développement régional du loisir et du sport au sein de la Nouvelle Ville de Québec. Les préoccupations des organisations regroupées au sein de l'Unité régionale de loisir et de sport de Québec. Consulté en juillet 2002 sur le site:

<http://www.urlsquebec.qc.ca/sections/urls/Avis.htm>

Vilhjalmsson, R. Thorlindsson, T. (1992). The Integrative and Physiological Effects of Sport Participation: A Study of Adolescents. *Sociological Quarterly*; 1992, 33, 4, winter, 637-647.

Meer samen, beter toegankelijk

De maatschappelijke kracht van de sport verkend

De relaties tussen de samenleving en de sport zijn complex en veelvuldig. Sport is nadrukkelijk maar ook zeer divers aanwezig in quasi alle geledingen van de maatschappij. Sommigen spreken van de *versporting* van de wereld, want sport doet bewegen... ook emotioneel, ethisch en maatschappelijk. Vandaar de bijna natuurlijke aandacht die de Koning Boudewijnstichting de voorbije decennia aan dit veelkoppige fenomeen besteedde. Dit uitte zich via projectoproepen en een reeks publicaties, rapporten en seminars.

De laatste twee jaren heeft de Stichting de focus gericht op een beperkte verkenning van twee onderwerpen: “sport en sociale samenhang” en de uitdaging om de “sport meer toegankelijk te maken”. Beide thema’s staan in centraal in deze publicatie, geschreven door de professoren John Vincke (Universiteit Gent – departement sociologie) en Marc Cloes (Universiteit van Luik – departement lichamelijke opvoeding). Op een bevattelijke en praktijkgebonden wijze krijgt de lezer verslag van deze toekomstverkenning. De visies en standpunten worden geïllustreerd met concrete voorbeelden en tips voor verbetering.

De sport beschikt over een breed en uniek potentieel om het samenleven van mensen meer aangenaam te maken. Voor de ontginning ervan biedt dit boek een stevige stimulans.

